

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

◆ Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΩΤΣΑΚΗ (Α')	
(Ακαδημαϊκού Γ. Κοντοπούλου)	41
◆ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΧΩΡΙΣ ΘΕΟ (Γ. Β. Μ.)	46
◆ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΤΟΥ ALBERT EINSTEIN (Β. Κ. Σταθάκη) ..	49
◆ «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΥΜΒΙΩΣΗ» ΚΑΙ ΠΑΛΛΑΚΕΙΑ (Φιλολάου Δημητρίου)	54
◆ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΕΟΡΤΑΣΜΟΙ (Πανορημίτη)	63
◆ ΣΧΟΛΙΑ (Β. Κ. Σταθάκη)	64
◆ ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Καθηγ. Χρ. Γιαμβριά)	65
◆ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. Έπικοινωνίας τής Χ.Ε.Ε.) 67	
◆ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	70

ΕΤΟΣ 70οv

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2007

ΑΡΙΘ. 678

€ 1,20

**Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς
τῶν «Ἀκτίνων»**

Μὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ νέου ἔτους ὑπενθυμίζομε στοὺς φίλους συνεργάτας - συνδρομητὰς μας, τὴν ἀνάγκη νὰ ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τὴ συνδρομὴ τους γιὰ τὸ ἔτος 2007.

Ἡ συνδρομὴ διὰ τὸ 2007 παραμένει € 12.

Παρακαλοῦμε διὰ τὴν ἐγκαιρον καταβολὴν τῆς συνδρομῆς ὥστε νὰ συνεχίζεται τακτικὰ καὶ ἀπρόσκοπτα ἡ κυκλοφορία τῶν «Ἀκτίνων».

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΟΥΣ 2007

Ἐσωτερικοῦ: € 12 - Κύπρου: £ 9 - Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: € 30

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14), Θεσσαλονίκης (Ἀγ. Σοφίας 41). Ἢμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὸ Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν (Καρύτση 14 - 105 61 Ἀθήνα).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταὶ μας τῆς ἐπαρχίας ἡμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴν συνδρομὴ τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, στοὺς ἐθελοντὰς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στὶς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν.

Οἱ συνδρομηταὶ μας τοῦ ἐξωτερικοῦ ἡμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴν συνδρομὴ τους εἰς τὸν λογαριασμὸν μὲ μορφή I.B.A.N. γιὰ ἐμβάσματα τῆς Eurobank μὲ ἀριθμὸ: **GR1102602010000940100366081**.

AKTINES

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 70ον

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2007

Άριθ. 678

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΩΤΣΑΚΗ*

Α'

Πέρασαν κιόλας 20 χρόνια από το θάνατο του καθηγητοῦ Δημητρίου Κωτσάκη. Ὅσοι τὸν γνώρισαν, ὅσοι γνώρισαν τὸν ἄνθρωπο Κωτσάκη, ὅσοι ἔνοιωσαν τὴν ἀκτινοβολία τῆς ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης του, τὸν θυμοῦνται μὲ ἀγάπη καὶ σεβασμό. Γι' αὐτὸ στὴν κηδεία του συνάντησα ἐκτὸς τῶν γνωστῶν καὶ ἓνα πλῆθος ἀνθρώπων ποὺ δὲν εἶχαν καμία σχέση μὲ τὸ χριστιανικὸ κίνημα, ἀλλὰ ἦλθαν γιατί εἶχαν κάποτε εὐεργετηθεῖ ἀπὸ τὸν Δημήτριο Κωτσάκη.

Θυμᾶμαι κάποτε ποὺ μιλοῦσε ὁ ἀείμνηστος Τσιριντάνης γιὰ τὸν ἄρτιο ἄνθρωπο, σ' ἓνα στενὸ κύκλο συνεργατῶν, τὸν ρώτησε κάποιος: «Πῶς θὰ βροῦμε παραδείγματα ἀρτίων ἀνθρώπων;» καὶ ὁ ἀείμνηστος Τσιριντάνης ἀπάντησε: «Νὰ σᾶς δώσω ἓνα παράδειγμα. Εἶναι ὁ κύριος Κωτσάκης. Παρακολουθεῖστε τον καὶ θὰ δεῖτε ὅτι εἶναι ἄρτιος σὲ ὅλα του, στὴν συμπεριφορὰ του, στη δράση του καὶ στὴν ἐσωτερικὴ του ζωή».

Ἐγὼ προσωπικὰ ὀφείλω πάρα πολλὰ στὸν ἀείμνηστο Κωτσάκη. Ὅταν ἦλθα γιὰ πανεπιστημιακὲς σπουδὲς στὴν Ἀθήνα, εἶχα πετύχει σὲ δύο σχολές, στὸ Πολυτεχνεῖο καὶ στὸ Μαθηματικὸ, καὶ εἶχα πρόβλημα τι νὰ διαλέξω. Ὅλοι οἱ γνωστοί μου ἠθελαν νὰ πάω

στὸ Πολυτεχνεῖο. Ἄλλὰ κάποιος μοῦ συνέστησε νὰ δῶ τὸν κ. Κωτσάκη. Ἄκουσε τὸ πρόβλημά μου καὶ δὲν μοῦ ἀπάντησε μὲ δύο λέξεις «κάνε αὐτὸ» ἢ «κάνε ἐκεῖνο», ἀλλὰ μοῦ ἀνέπτυξε τι δυνατότητες θὰ εἶχα στὴν μιὰ Σχολὴ ἢ στὴν ἄλλη. Καὶ ἔφυγα πεπεισμένος ὅτι πρέπει νὰ πάω στὸ Μαθηματικὸ. Καὶ ποτὲ δὲν μετάνιωσα. Ἀργότερα, ὅταν ἤμουν δευτεροετῆς φοιτητῆς, ὁ ἀείμνηστος Οἰκονομίδης μὲ πληροφόρησε ὅτι στὸ Ἐργαστήριο Ἀστρονομίας ζητοῦσαν ἓνα δοηθό, καὶ μοῦ συνέστησε νὰ πάω στὸν κ. Κωτσάκη. Κουβέντιασα τὸ θέμα μαζί του καὶ μοῦ ἐξήγησε ὅτι θὰ ἤμουν ἀμισθος ἕως ὅτου προκηρυχθεῖ κάποια θέση. Ἄλλὰ ὁ ἐνθουσιασμός μου ἦταν μεγάλος. Ἔτσι συνεζήτησε τὸ θέμα μὲ τὸν καθηγητὴ Πλακίδη καὶ μὲ προσέλαβαν. Αὐτὸ ἦταν θαυμάσιο, γιατί ἀργότερα δημιουργήθηκε μιὰ θέση καὶ διορίστηκα πρὶν ἀκόμη πάρω τὸ πτυχίό μου.

Ἀρκετὰ χρόνια ἀργότερα ἦλθε μιὰ μέρα ὁ ἀείμνηστος Κωτσάκης καὶ μοῦ ἀνίγγειλε, σοβαρὸς σοβαρός, ὅτι ὁ καθηγητῆς Ἀστρονομίας Θεοσ/νίκης, ὁ ἀείμνηστος Ξανθάκης, εἶχε ἐκλεγεῖ Ἀκαδημαϊκός. Ἐπομένως, μοῦ εἶπε, σύντομα θὰ προκηρυχθεῖ ἡ θέση καθηγητοῦ στὸ Πανεπιστήμιο Θεοσ/νίκης, καὶ πρόσθεσε: «Στὴν ἔδρα αὐτὴ δὲν σκέπτομαι νὰ

* Ὁμιλία στὴ Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐπιστημόνων τὴν 1-10-06 κατὰ τὴν 20ῃ ἐπέτειο τοῦ θανάτου τοῦ καθηγητοῦ Δημητρίου Κωτσάκη.

υποβάλω ἐγὼ ὑποψηφιότητα». Ἦταν ἡ ἐποχή πού τὰ μέλη τῆς Ζωῆς δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιδιώκουν καθηγητικὲς ἔδρες (ἀργότερα αὐτὸ ἄλλαξε). «Κριζα» εἶπα «ἀλλὰ γιατί μοῦ τὸ λέτε αὐτό;». «Δὲν καταλαβαίνεις; Μοῦ εἶπε». «Εἶναι εὐκαιρία νὰ υποβάλεις ἐσύ». Καὶ μοῦ συνέστησε νὰ συγκεντρώσω τὶς ἐργασίες μου καὶ νὰ ἐτοιμάσω ἓνα βιογραφικὸ σημεῖωμα. Στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ πῆρα στὰ σοβαρά. «Ποιὸς ξέρει ποιοὶ ἄλλοι θὰ υποβάλουν». Ἀλλὰ τὴν ἐπομένη ὁ ἀείμνηστος Κωτσάκης μὲ ρώτησε: «Ἐτοιμάσες τὸ βιογραφικὸ σου;». «Ὅχι» εἶπα. «Νὰ τὸ ἐτοιμάσεις τώρα καὶ αὔριο νὰ πᾶς νὰ δεῖς τὸν τάδε καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης». Ὅταν πῆγα στὸν καθηγητὴ αὐτόν, εἶδε τὸ περιορισμένο τότε ἔργο μου καὶ μοῦ εἶπε: «Δὲν εἶναι μικρὸ γιὰ τὴν ἡλικία σου, ἀλλὰ ἐγὼ προτιμῶ τὸν Κωτσάκη». Ἀμέσως ἔκανα πίσω. «Ἄν πείσετε τὸν κ. Κωτσάκη νὰ υποβάλει τότε ἐγὼ ἀποσύρομαι ἀμέσως». Ἀλλὰ ὁ ἀείμνηστος Κωτσάκης δὲν ὑπέβαλε καὶ ἔμεινε ἡ δική μου ὑποψηφιότητα, κι ἀργότερα ἐξελέγη καθηγητῆς.

Ἀρκετὰ χρόνια ἀργότερα, ὅταν ἔφυγε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία ὁ καθηγητῆς Πλακίδης, ὁ Δημήτριος Κωτσάκης ἐξελέγη διάδοχός του. Ἀλλὰ ὑπῆρξαν καὶ ἀντιδράσεις ἀπὸ μερικοὺς στὴν ἐκλογή του. Ἐνας καθηγητῆς πού δὲν τὸν ψήφισε μοῦ ἔλεγε: «Τί ἄνθρωπος εἶναι αὐτός ὁ Κωτσάκης! Ὅλοι οἱ ἄλλοι πού δὲν τοὺς ψήφισα ἔγιναν ἐχθροὶ μου. Αὐτὸς μὲ χαιρετᾶει ὅπως καὶ πρίν».

Ἄλλη μιὰ κρίση γιὰ τὸν Κωτσάκη προέρχεται ἀπὸ ἓνα ὑψηλόβαθμο στέλεχος τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Μοῦ ἔλεγε: «Αὐτὸς ὁ Κωτσάκης εἶναι ἀπίστευτος ἄνθρωπος. Ὅλοι οἱ ἄλλοι πού ἔρχονται στὸ Ὑπουργεῖο κατηγοροῦν τοὺς συναδέλφους τους. Αὐτὸς μόνον καλὰ λόγια λέει γιὰ ὅλους».

Ἡ συμβολὴ του στὴν ἐπιστῆμη δὲν ἦταν μόνον μὲ τὶς ἐπιστημονικὲς του ἐργασίες. Ἦταν ἀκόμη μὲ τὴν καθοδήγηση νέων ἀνθρώπων σὲ διάφορα ἐπιστημονικὰ πεδία καὶ ὄχι μόνον στὴν Ἀστρονομία. Ἔστειλε πολλοὺς στὸ ἐξωτερικὸ μὲ ὑποτροφίες καὶ τοὺς βοήθησε νὰ δημιουργήσουν ἓνα πλούσιο ἐπιστη-

μονικὸ ἔργο καὶ ν' ἀναδειχθοῦν ἐπιστημονικά.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀείμνηστου Κωτσάκη γιὰ τοὺς γύρω του ἦταν ἀπεριόριστο καὶ δὲν περιοριζόταν στὸν ἐπιστημονικὸ τομέα. Πρῶτα ἀπ' ὅλα εἶχε μιὰ καταπληκτικὴ μνήμη. Θυμόταν τὴν ἱστορία τοῦ καθενός, τὸ γενεαλογικὸ του δένδρο, τὰ προβλήματα τῶν παιδιῶν του, ρωτοῦσε πάντα μὲ ἐνδιαφέρον, καὶ προσπαθοῦσε νὰ βοηθήσει οὐσιαστικά, ὄχι ἀπλῶς μὲ μερικὰ παρηγορητικὰ λόγια. Βοήθησε πολλοὺς νέους φοιτητῆς καὶ ἐπιστήμονες στὴν καριέρα τους, νὰ θροῦν ὑποτροφίες, νὰ πᾶνε στὸ ἐξωτερικὸ, νὰ δημοσιεύσουν ἐργασίες, νὰ θροῦν δουλειά. Καὶ ἔβρισκε πάντα ἓνα σημεῖο ἐπαφῆς μὲ ἀναρίθμητους ἀνθρώπους. Θυμάμαι μιὰ φορὰ εἶμασταν στὴν μητρόπολη τοῦ Λονδίνου τὴν Ἁγία Σοφία. Μετὰ τὴν λειτουργία πρόσφεραν καφέ. Ὁ ἀείμνηστος μοῦ εἶπε: «Δὲν ξέρω κανένα ἐδῶ, ἀλλὰ πάμε νὰ πάρουμε ἓνα καφέ». Ἐκεῖ ὅμως ἀπὸ τὴν συζήτηση βρέθηκε νὰ ξέρει κάποιον συγγενὴ ἢ γνωστὸ τοῦ καθενός ἐκεῖ μέσα. Ἐμείνα καταπληκτος.

Ἐπειδὴ ἔδειχνε τόση καλοσύνη καὶ ἀγάπη σὲ ὅλους μερικοὶ προσπάθησαν νὰ τὸν ἐκμεταλλευθοῦν. Τοῦ ζητοῦσαν ὑπερβολικὰ πράγματα, ἢ προσπαθοῦσαν μὲσω τοῦ Κωτσάκη νὰ ὑποσκελίσουν ἄλλους. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ὁ Κωτσάκης ἔπασε νὰ εἶναι εὐκολος καὶ ὑποτακτικὸς. Χωρὶς νὰ θυμώσει, ἢ νὰ ἀγριέψει, γινόταν ἀπλῶς ψυχρὸς καὶ ἀπόμακρος. «Αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ τὸ κάνω» ἔλεγε. Ποτὲ ὅμως δὲν γύριζε νὰ κατηγορήσει ὅσους τοῦ φέρθηκαν ἄσχημα. Ὅταν τὸν ρωτοῦσε κανεὶς γιατί κάποιος τρίτος τὸν κατηγοροῦσε ἢ κατηγοροῦσε τὸ ἔργο του, αὐτὸς ἀπαντοῦσε «Ἐγὼ δὲν ἔχω νὰ πῶ τίποτε. Ρωτήστε τὸν ἴδιο».

Καὶ εἶναι ἀλήθεια ὅτι μερικοὶ τοῦ φέρθηκαν μὲ ἀγνωμοσύνη.

Ὁ Κωτσάκης σὰν ἄνθρωπος ἐλυπεῖτο μὲ ὅλα αὐτά. Ἀλλὰ πολὺ γρήγορα ξανάβρισκε τὴν ψυχραιμία του καὶ τὴ γαλήνη του. Κι ἔτσι ἔμεινε μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του.

Ἀλλὰ θὰ ἤθελα σήμερα νὰ τονίσω μιὰ

άλλη πλευρά του αείμνηστου Κωτσάκη, που κατά τη γνώμη μου αποτελεί και την μεγαλύτερη κληρονομιά του, εκτός από το παράδειγμά του που άφησε σ' εμάς όλους τους νεότερους στην επιστήμη και στο χριστιανικό έργο. Ήταν η άκαταπόνη μελέτη του και η ευρύτερη παρουσίαση των θεμάτων που σχετίζονται με την χριστιανική κοσμοθεωρία.

Είναι γνωστή η συμβολή του στη Διακήρυξη της Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων, μαζί με τον πρωτεργάτη της προσπάθειας αυτής, τον αείμνηστο Αλέξανδρο Τσιριντάνη, αλλά και τους καθηγητές Πλακίδη, Ράμμο και τόσους άλλους. Έγραψε πολλά βιβλία και άρθρα που παρουσίαζαν εκλαϊκευτικά ώριμα επιστημονικά θέματα, κυρίως σχετικά με την Αστρονομία, αλλά και κοσμοθεωριακές απόψεις σε διάφορα θέματα. Τα βιβλία και τα άρθρα του Δ. Κωτσάκη είχαν πολύ μεγάλη κυκλοφορία και πολλοί αναφέρονται σ' αυτά ακόμη και σήμερα.

Θά αναφέρω εδώ μερικά βιβλία του.

1) Η έρευνα του Διαστήματος, Έκδ. 2^α, 1960.

2) Ραδιοαστρονομία, Εισαγωγή εις την νέαν επιστήμην, 1963.

3) Ο Ήλιος και οι πλανήται, 1964.

4) Υπάρχει ζωή εις τους άλλους άστερες; Έκδ. 3^η, 1970.

5) Η προέλευσις του ήλιακού συστήματος, Έκδ. 3^η, 1971.

6) Η συγκρότησις του Σύμπαντος, 1972.

7) Νέοι όρίζοντες στην Αστρονομία, 1977.

8) Είμαστε μόνοι στο διάστημα; 1978.

9) Τα μεγάλα σύγχρονα τηλεσκόπια και ραδιοτηλεσκόπια, Έκδ. 2^η, 1981.

10) Διαστημικές έρευνες. Ζωή σε ξένους πλανήτες, 1984.

11) Ένα τρισεκατομμύριο άστερες, 1985.

12) Ήλιος και γη, Έκδ. 4^η, 1986.

Έπιπλέον εξέδωσε επιστημονικά συγγράμματα για τους φοιτητές και τους ειδικούς επιστήμονες, όπως:

1) Θεωρία των σφαλμάτων και μέθοδος έλαχίστων τετραγώνων, Έκδ. 4^η, 1972.

2) Εισαγωγή εις την Αστροφυσικήν, τεύχος Α'. Ήλιακόν σύστημα, Έκδ. 7^η, 1982.

3) Εισαγωγή εις την Αστροφυσικήν, τεύχος Β'. Άστερες, Έκδ. 8^η, 1985.

4) Κοσμολογία. Η δομή και η εξέλιξη του Σύμπαντος (με Γ. Κοντόπουλο), Έκδ. Γ', 1986. Το βιβλίο αυτό μεταφράστηκε στα άγγλικά από τον πολύ γνωστό Έκδοτικό Οίκο Springer Verlag το 1987 με τίτλο "Cosmology. The structure and the evolution of the Universe", και είχε πολύ καλές κριτικές και μεγάλη κυκλοφορία διεθνώς. Είναι το πρώτο διδακτικό σύγγραμμα στο χώρο της Φυσικής - Αστρονομίας που μεταφράστηκε από τα έλληνικά στα άγγλικά.

Θά αναφέρω επίσης τα βιβλία «Τρεις μεγάλοι έρευνητές. Eddington, Jeans, Milne» και «Astronomy in Modern Greece», στα άγγλικά, που εξέδωσε με τον καθηγητή Πλακίδη.

Έπίσης θά αναφέρω τα άρθρα του για το Κοσμολογικό πρόβλημα, για την ηλικία του Σύμπαντος, για τη μαθηματική απλότητα και κομψότητα στην έρευνα της φύσεως, για τα μεγάλα σύγχρονα τηλεσκόπια και πολλά ιστορικά άρθρα του για την επιστήμη στο Βυζάντιο, άρθρα στα έλληνικά, στα άγγλικά και στα γερμανικά.

Τέλος θά αναφέρω τα άρθρα του στις Άκτινες και σε μικρά εκλαϊκευτικά βιβλιαράκια για κοσμοθεωρητικά θέματα.

Ο αείμνηστος Κωτσάκης παρακολουθούσε τις εξελίξεις στα κοσμοθεωρητικά θέματα και τα προσωπικά «πιστεύα» πολλών μεγάλων συγχρόνων έρευνητών. Πολλές φορές συζητούσαμε μαζί τα θέματα αυτά και κατά κανόνα μου έδινε τα γραπτά του για να έχει μια έξωτερική γνώμη για όσα έπρόκειτο να δημοσιεύσει.

Το κύριο χαρακτηριστικό των άρθρων του ήταν η αντικειμενικότης και η ακρίβεια. Χρησιμοποιούσε τις απόψεις των διαφόρων έρευνητών, χωρίς να παρερμηνεύει ή να ώραιοποιεί τις διάφορες απόψεις. Έτσι μερικές φορές έδλεπε κανείς στα άρθρα του να παρατίθενται αντιφατικές απόψεις, που

άντιστοιχοῦσαν σὲ πραγματικὲς ἀντιθέσεις μεταξὺ διαφόρων ἐρευνητῶν.

Ἐδῶ πρέπει νὰ τονίσω ὅτι παρ' ὅλον ὅτι οἱ ἐπιστημονικὲς ἀπόψεις γιὰ διάφορα θέματα ἐξελίσσονται καὶ μεταβάλλονται, οἱ νέες ἀνακαλύψεις σπανίως ἀνατρέπουν ὀλοκληρωτικὰ τὶς προηγούμενες ἀνακαλύψεις. Π.χ. λέγεται ὅτι ἡ γενικὴ θεωρία τῆς σχετικότητος ἀνέτρεψε τὴ θεωρία τοῦ Νεύτωνος γιὰ τὴ βαρύτητα. Ἐν τούτοις ἡ Νευτώνεια θεωρία δὲν ἔπαυσε νὰ ἰσχύει κατὰ προσέγγιση στὸ ἡλιακὸ σύστημα καὶ στὰ ἀστρικά συστήματα. Μόνο στὶς περιπτώσεις τῶν μελανῶν ὀπῶν οἱ μεταβολὲς εἶναι σημαντικὲς. Αὐτὲς οἱ περιπτώσεις δὲν εἶχαν ἐρευνηθεῖ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Νεύτωνα μέχρι πρόσφατα καὶ μόνον τὶς τελευταῖες δεκαετίες ἀποκτήσαμε ἐνδείξεις περὶ τῆς ὑπάρξεως μελανῶν ὀπῶν εἰς τὸ Σύμπαν. Στὶς περισσότερες περιπτώσεις, ὅπως στὸ ἡλιακὸ σύστημα, οἱ ἐκτροπὲς τῆς θεωρίας τῆς Σχετικότητος ἀπὸ τὴν Νευτώνεια θεωρία εἶναι πολὺ μικρὲς.

Ἐπομένως ἡ θεωρία τοῦ Νεύτωνος ἰσχύει σὲ πάρα πολλὰ περιοχὰς προσεγγιστικὰ καὶ μόνον σὲ ἀκραῖες περιπτώσεις ὅπως εἶναι ἡ κατάρρευση ἀστέρων σὲ μελανὲς ὀπὲς ἢ θεωρία αὐτὴ εἶναι ἀνεπαρκὴς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθεῖ. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ ὄρια ἰσχύος τῆς γενικῆς σχετικότητος, ἢ ὅποια ἔχει εὐρύτερες ἐφαρμογὰς ἀπὸ τὴν Νευτώνεια θεωρία, ἀλλὰ πιθανότατα δὲν ἰσχύει στὶς πρῶτες - πρῶτες στιγμὲς τῆς ἀρχικῆς ἐκρήξεως τοῦ Σύμπαντος ὅταν ἡ ἡλικία του ἦταν μικρότερη ἀπὸ τὸ χρόνο $Planck\ t=10^{-43} sec$, δηλαδὴ ἓνα κλάσμα τοῦ δευτερολέπτου ποὺ ἐκφράζεται διαιρώντας τὴ μονάδα μὲ τὸ 1 ἀκολουθούμενο ἀπὸ 43 μηδενικά, δηλαδὴ ἓνα δεκάκις ἑκατομμυριοστὸ τοῦ δισεκατομμυριοστοῦ, τοῦ δισεκατομμυριοστοῦ, τοῦ δισεκατομμυριοστοῦ, τοῦ δευτερολέπτου.

Ἡ πρόοδος στὴν ἐπιστὴμὴ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν διαφόρων θεωριῶν σὲ εὐρύτερα καὶ εὐρύτερα πεδία μέχρις ὅτου διαπιστώσουμε ὅτι ἡ θεωρία δὲν μπορεῖ νὰ ἐπεκταθεῖ περαιτέρω, ὁπότε ἀναγκάζομαστε

νὰ ἀναζητήσουμε μιὰ καινούρια θεωρία. Ἄλλὰ οἱ καινούριες θεωρίες δὲν δημιουργοῦνται αὐθαίρετα. Π.χ. εἶναι πολλοὶ σήμερον ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἀντικαταστήσουν τὸν τύπον τοῦ Νεύτωνος, ὅτι ἡ δύναμη τῆς ἔλξεως εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογη τοῦ τετραγώνου τῆς ἀποστάσεως, μὲ μιὰ δύναμη ἀντιστρόφως ἀνάλογη μιᾶς διαφορετικῆς δυνάμεως τῆς ἀποστάσεως π.χ. $r^{2.001}$. Ἄλλὰ μιὰ τέτοια θεωρία εἶναι *ad hoc*, ἔχει γίνεϊ δηλαδὴ εἰδικὰ γιὰ νὰ ἐξηγήσει ὀρισμένες παρατηρήσεις καὶ δὲν βασίζεται σὲ μιὰ θεμελιώδη σκέψη ὅπως αὐτὴ τοῦ *Einstein*. Ἀντίθετα ὁ *Einstein* θεμελίωσε τὴ γενικὴ σχετικότητα σὲ μερικὲς βασικὲς ἰδέες σχετικὰ μὲ τὴν σχέση τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου μὲ τὴ βαρύτητα. Καὶ εἶναι καταπληκτικὸ ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν σχέσεων αὐτῶν σὲ συγκεκριμένα προβλήματα, ὅπως ἡ κίνηση τοῦ πλανήτη Ἐρμῆ, ἢ ἡ ἐκτροπὴ τοῦ φωτὸς τῶν ἀστέρων κοντὰ στὸν ἥλιο ἔδωσε ἀριθμητικὰ ἀποτελέσματα ποὺ συμπίπτουν πλήρως μὲ τὶς παρατηρήσεις.

Συμπέρασμα: Ἐπεκτείνουμε τοὺς γνωστοὺς φυσικοὺς νόμους ὅσο εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ κάποια ἐπέκτασή τους δὲν ἰσχύει καὶ τότε προσπαθοῦμε νὰ ἀλλάξουμε τοὺς φυσικοὺς νόμους. Ἄλλὰ ποῖος εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος ἀλλαγῆς θὰ μᾶς τὸ πεί μιὰ μεγαλοφυΐα ἐνὸς *Einstein*.

Ἀνάλογα ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴν χριστιανικὴ κοσμοθεωρία. Ἡ χριστιανικὴ κοσμοθεωρία εἶναι μιὰ προσπάθεια νὰ τοποθετηθοῦν οἱ ἐπιστημονικὲς ἀνακαλύψεις μέσα στὸ πλαίσιο τῆς χριστιανικῆς ἀποκαλύψεως καὶ διδασκαλίας.

Ἐπομένως ἡ χριστιανικὴ κοσμοθεωρία ἀλλάζει μὲ τὴν ἐποχὴ. Ἄλλῃ ἦταν ἡ χριστιανικὴ κοσμοθεωρία τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἄλλῃ ἦταν στὴν ἀρχὴ τῆς ραγδαίας ἀναπτύξεως τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν στὴν ἐποχὴ τοῦ Νεύτωνος, ἄλλῃ εἶναι σήμερον.

Οἱ ἀλλαγὲς ὀφείλονται κυρίως στὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουμε, καὶ στὴν γλώσσα, στὴν ὀρολογία ποὺ χρησιμοποιοῦμε. Π.χ. οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἶχαν νὰ

αντιπαλαίσουν με την αρχαία ελληνική φιλοσοφία, με την εβραϊκή διανόηση και με τις διάφορες αιρέσεις. Βλέπουμε το Μ. Βασίλειο να γράφει προς τους νέους «ὅπως ἂν ἐξ ἐλληνικῶν ὠφελοῦντο λόγων», βλέπουμε τους πρώτους ἀπολογητὲς πῶς ἀντιμετώπισαν τις εἰδωλολατρικὲς ἀπόψεις ἢ ἀκόμη πιὸ πίσω τὸν ἀπ. Παῦλο πῶς ἀντιπαραθέτει τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία πρὸς τις καθιερωμένες τότε εβραϊκὲς ἀντιλήψεις. Αὐτὴ ἡ ἀντιπαραθέση δὲν ἐγίνε ἀπαξ διὰ παντός. Χρειάστηκαν ἀγῶνες γιὰ νὰ διατυπωθεῖ ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία μετὰ ἀπὸ ἐκτροπὲς διαφορῶν αἰρετικῶν ποὺ εἶχαν διάφορες φιλοσοφικὲς ἀντιλήψεις, ὅπως οἱ γνωστικοὶ ἢ τὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια (ποὺ τὰ ἀνακάλυψαν ξανὰ σήμερα σὰν σπουδαῖα εὐρήματα, ἐνῶ ἦσαν ἐντελῶς ξεπερασμένα ἤδη ἀπὸ τὸν 3^ο αἰῶνα μετὰ Χριστόν).

Τοὺς πρώτους αἰῶνες μετὰ Χριστόν δὲν ὑπῆρχαν τὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάστηκαν πάνω ἀπὸ 1000 χρόνια ἀργότερα. Π.χ. δὲν ὑπῆρχε ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἀθεΐα τοῦ ὕλισμοῦ. Οἱ διάφοροι φιλόσοφοι τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν πρώτων μετὰ Χριστόν αἰῶνων εἶχαν βέβαια τις διαφορὲς τους, ἀλλὰ ὅλοι πίστευαν σὲ ἓνα ἢ περισσοτέρους θεοὺς, ὅλοι εἶχαν μία ἀντίληψη γιὰ μία θεΐα τάξη στὸν κόσμο, ὅλοι ἐδέχοντο ὠρισμένες ὑπερβατικὲς ἀρχές.

Ὅταν ὅμως ἐγίνε ἡ ἐπιστημονικὴ ἐπανάσταση στοὺς αἰῶνες ποὺ ἀκολούθησαν τὴν Ἀναγέννηση, ἄρχισαν μερικὲς πολὺ βασικὲς ἀντιρροήσεις πρὸς κάθε ἐννοια Θεοῦ, ἢ θεϊκῆς τάξεως στὸν κόσμο, τὸ κέντρο τοῦ σύμπαντος ἐγίνε ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ δημιουργήματα τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς τίποτε τὸ ὑπερβατικὸ. Ἡ βασικὴ θεότης ἐγίνε πλέον τὸ ἀνθρώπινο λογικὸ.

Τότε ἐφανίστηκαν ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ παράταξη ὄχι μόνον ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μεγάλοι ἐπιστήμονες, φιλόσοφοι καὶ διανοητὲς, ποὺ ἀντέκρουσαν τις ὕλιστικὲς θεωρίες καὶ ἀπόψεις. Τέτοιοι ἐπιστήμονες ἦσαν ὁ Νεύτων, ὁ Πασκάλ, κ.ἄ. ποὺ

ἐπαιξαν σημαντικὸ ρόλο στὴ διανόηση τῆς ἐποχῆς τους.

Ἰδιαίτερα κατὰ τὸν 19^ο αἰῶνα καὶ τις ἀρχὲς τοῦ 20^{ου} αἰῶνος ποὺ ὁ ὕλισμὸς εἶχε τὴ μεγαλύτερὴ του ἑξάρση, παρουσιάστηκαν πολλοὶ ἀξιόλογοι ἐπιστήμονες ποὺ ἐγραψαν σημαντικὲς μελέτες ποὺ ἀνέτρεπαν τις ὕλιστικὲς θεωρίες. Ἄς ἀναφέρω ἐδῶ ἐπιστήμονες ἐκπροσώπους τῶν βιολογικῶν ἐπιστημῶν, ὅπως τὸν *Carrel*, τὸν *Teillard de Chardin*, τὸν *Jung*, τὸν *Eccles*, ἀστρονόμους ὅπως τὸν *Eddington* καὶ τὸν *Jeans* καὶ ἄλλους.

Στὴν Ἑλλάδα οἱ ὕλιστικὲς ἰδέες ἤλθαν καθυστερημένα. Τὶς ἔφεραν οἱ ἐπιστήμονες ποὺ σπούδασαν στὴ δύση καὶ γύρισαν μετὰ τὴν οἴση τῆς παντογνωσίας. Ἀλλὰ ἐδῶ ἀκριβῶς ἐπαιξαν ἓνα σημαντικὸ ρόλο ἐπιστήμονες σὰν τὸν Ἀλέξανδρο Τσιριντάνη, τὸν Σταῦρο Πλακίδη, καὶ τὸν Δημήτριο Κωτσάκη. Ἀρχισαν νὰ ἀρθρογραφοῦν σὲ ἓνα νέο περιοδικὸ ἀπὸ τὸ 1938, τὶς Ἀκτίνες. Ἀλλὰ κυρίως ἐργάστηκαν συστηματικὰ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς ὥστε νὰ παρουσιάσουν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἓνα ὀλοκληρωμένο κείμενο, μιὰ Διακήρυξη πρὸς τὸν ἐλληνικὸ λαό. Ὁ ὕλισμὸς τῆς παλιᾶς μορφῆς ξεπεράστηκε μετὰ σοβαρὰ στοιχεῖα ποὺ βασίζονταν στὶς γνώμες πολλῶν ἀπὸ τοὺς πλέον ἐπιφανεῖς ἐπιστήμονες τοῦ 20^{ου} αἰῶνος.

Ποιὸς μιλάει σήμερα γιὰ τὸ «Δύναμις καὶ ὕλη» τοῦ Büchner, γιὰ τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιὰ μηχανὴ τοῦ Lammetrie, ἢ γιὰ τὸν *Haekel* καὶ τὶς πλαστογραφίες του; Ἀλλὰ καὶ ἂν κάποιος ξεθάψουν τις ἰδέες τους ποιὸς θὰ τοὺς πάρει στὰ σοβαρά;

Αὐτὴ ἡ διαπίστωση ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ἄρνηση καὶ ὁ ὕλισμὸς ἔχουν πεθάνει. Ἀπλῶς ἡ ἄρνηση πῆρε καινούργιες μορφές. Καὶ πρέπει κανεὶς νὰ μελετήσῃ τις μορφὲς αὐτὲς πρὶν διαστει νὰ βγάλει αἰσιδόξα συμπεράσματα.

(*Συνεχίζεται*)

Γ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
Ἀκαδημαϊκός

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΧΩΡΙΣ ΘΕΟ

Α'

Τὸ περασμένο ἔτος βρῆκαν τὴν εὐκαιρία νὰ προβάλλουν καὶ νὰ διαφημίσουν, με ὀλοσέλιδα στὸν ἐδῶ καθημερινὸ τύπο, τέσσερα ξένα βιβλία προπαγανδιστικὰ τοῦ ἀθεϊσμοῦ με ἐπιστημονικοφανῆς ἐπίχρῃσιν. Τὰ δύο κυκλοφόρησαν στὴν Ἀμερικὴ, τὸ ἄλλο στὴν Ἀγγλία καὶ τὸ τέταρτο στὴ Γαλλία. Σ' αὐτὸ μάλιστα ἐδόθη ἰδιαίτερη δημοσιότητα, ἴσως λόγῳ τῆς μεγάλης ἀσημαντότητός του. Οἱ ἄθεοι συγγραφεῖς «ὄχι ἀπλῶς ἀναταράζουν με τὰ πόδια τους τὰ νερά, ἀλλὰ βουτοῦν σύγκορμοι μέσα τους». Καὶ οἱ δύο τους (ὁ Ἀμερικανὸς καὶ ὁ Ἀγγλος) θεωροῦν τὴ θρησκεία ἕνα δυσάρεστο παράγωγο. Ὁ ἕνας μάλιστα ἀπερίφραστα διακηρύττει: «Δὲν γνωρίζω καμιὰ ἐπαρκῆ ἀπόδειξη τῆς υπάρξεως τοῦ Θεοῦ. Εἶμαι ἄθεος, ἐξελικτικὸς, ὑλιστής» (*The Observer* «Καθημερινή» 7 - 4 - 06).

Δυστυχῶς ὁ ποικιλόμορφος ἀθεϊσμός, ὕστερα ἀπὸ μερικὲς δεκαετίες χρεωκοπίας καὶ περιθωριοποιήσεώς του, ἐπανεμφανίζεται μαχητικὸς καὶ προκλητικὸς. Καὶ ὄχι μόνο. Κατηγοροῦν τοὺς πιστοὺς γιὰ δογματισμὸ, γιὰ ἀναπόδεικτη πίστη, ἐνῶ ὁ δικὸς τους δογματισμὸς ξεπερνᾷ σὲ ἀποφαντικότητα κάθε θρησκευτικὴ διατύπωση. «Δὲν γνωρίζω καμιὰ ἐπαρκῆ ἀπόδειξη τῆς υπάρξεως τοῦ Θεοῦ...» γράφει ὁ ἕνας. Ὅμως δὲν μᾶς λέει, ποιά «ἐπαρκῆ ἀπόδειξη» ἔχει γιὰ τὴν ἀνυπαρξία τοῦ Θεοῦ; Ποῦ στηρίζει τὴν ἀπιστία καὶ τὸν ἀθεϊ-

σμό του; Γιατί ἂν δὲν ἀποδεικνύεται, με τὴν μέθοδο τοῦ ἕνα καὶ ἕνα κάνουν δύο, ἡ ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ, τὸ ἴδιο δὲν ἀποδεικνύεται με τὴ μέθοδο αὐτὴ καὶ ἡ ἀνυπαρξία του.

Τώρα τι ἐπιδιώκουν με ὅλα αὐτά; Τί ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση, τὸν θρίαμβο τοῦ ἀθεϊσμοῦ. Ἦδη τὸ πέτυχαν. Δὲν θὰ πᾶμε μακριά. Τὸ βλέπουμε γύρω μας. Γιατί αὐτὴ ἡ ἔκρηξη τοῦ παραλογοισμοῦ; Γιατί πληθύνθηκαν τόσο πολὺ στὶς ἡμέρες μας ὅλες αὐτὲς οἱ ἐξευτελιστικὲς παρωχημένες, μαγικὲς, παγανιστικὲς, σατανιστικὲς τελετές; Γιατί αὐτὴ ἡ φυγὴ καὶ καταφυγὴ στοὺς ἀνατολίτικους μυστικισμοὺς καὶ δεισδαιμονισμοὺς; Ἄνθρωποι ζυμωμένοι με τὸ πνεῦμα τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ νὰ στρέφονται στοὺς ἀστρολόγους, στοὺς μάγους, στοὺς γκουροῦ τῆς Ἀνατολῆς! Ξεπεσμός ἢ παραλογοισμός; Τὸ φυσικὸ ἐπακόλουθο τῆς πολεμικῆς ἐναντίον τῆς πίστεως. Ἐρημος ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ Θεό, ἔβαλε στὴ θέση του ὅλα τὰ θλιβερὰ ὑποκατάστατα ποὺ ὑποδουλοῦν τὴν προσωπικότητα του. Τὴν ἐξαχρειώνουν καὶ πείθουν κάθε καλόπιστο ἐρευνητὴ, πῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήσει χωρὶς τὴν πίστη στὸν ἀληθινὸ Θεό. Τὸ εἶχε ὑπογραμμίσει ὁ Γάλλος φιλόσοφος Προυντόν: «Ἐὰν στερήσουμε τὸν Θεὸ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀνακαλύψῃ νέες θρησκείες». Γιατί ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Ρουσσώ: «Ὁ ἄνθρωπος χωρὶς ναοὺς, χωρὶς θυσιαστήρια, χωρὶς

λατρεία, δὲν εἶναι πιά ἄνθρωπος, ἀλλὰ μιὰ ψυχρὴ καὶ τιποτένια ἀφρημένη ὕπαρξη». Ἔτσι εἶναι. Γιατί ἡ ψυχὴ στὴ φυσικὴ τῆς κατάσταση στρέφεται αὐθόρμητα πρὸς τὸν Θεό. Ἄν ἡ ἀπιστία τὴν ἐμποδίσῃ, τὴν ἐκφυλίζει, τὴν καταδικάζει σὲ ἠθικὸ καὶ πνευματικὸ μαρασμό.

Ἄλλὰ ὁ ἀθεϊσμός δὲν μᾶς δίνει ἀπάντηση καὶ σὲ κάτι ἀκόμα πιὸ σημαντικὸ. Ἀκριβῶς γιατί θέλει νὰ ἀγνοῖ, πῶς ὁ κάθε ἄνθρωπος καὶ ὁ πιὸ ἀδιάφορος ἢ πεσμένος ἔχει στιγμὲς πού αἰσθάνεται μερικὸς ἀσίγαστους πόθους νὰ ἀναπνεύσῃ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του. Ὑπάρχουν προβλήματα μεγάλα καὶ συγκλονιστικά. Προβλήματα ἠθικὰ καὶ πνευματικά, προβλήματα φυσικὰ καὶ ὑπερφυσικὰ καὶ μεταφυσικά. Καὶ ζητάει ὁ ἄνθρωπος μιὰ ἀπάντηση, μιὰ λύση. Ὁ κάθε ἄνθρωπος θέλει μιὰ ἀπάντηση ἰκανοποιητικὴ. Γιατί ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι ζητήματα ἐπουσιώδη ἢ ἔστω γνωσιολογικά καὶ ἀπλοῦ φιλολογικοῦ στοχασμοῦ. Πρόκειται γιὰ βασικὰ θέματα ζωῆς πού συγκλονίζουν τὰ βάθη τῆς ψυχῆς. Καὶ ρωτᾷ τὴ φιλοσοφία καὶ ρωτᾷ τὴν ἐπιστῆμη καὶ ρωτᾷ τὴν τέχνη καὶ τὴν τεχνικὴ καὶ ἀπάντηση καμιά ἢ σχεδὸν καμιά. Καὶ μπαίνει στὰ σύγχρονα θαύματα τῆς τεχνολογίας καὶ τῆς μηχανικῆς καὶ διασχίζει τὸ στερέωμα χωρὶς νὰ σχίξῃ καθόλου τὸ πέπλο τοῦ μυστηρίου πού σκεπάζει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν σκέψη του.

Ὅταν ἡ ψυχὴ συγκλονίζεται μπροστὰ στὸ τρομερὸ ἐρώτημα, ἀπὸ ποῦ ἔρχομαι καὶ ποῦ πηγαίνω; Ὅταν ὁ ἄνθρωπος στέκεται μὲ βουρκωμένα μάτια μπροστὰ στὸ νεοσκαμμένο μνήμα καὶ ἀντικρῶζει ψηλαφητὸ τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου, ποιά ἰκανοποιητικὴ ἀπάντηση μποροῦν νὰ τοῦ προσφέρουν τὰ ὑλιστικὰ ἢ ἀθεϊστικὰ συστήματα;

Τί εἶναι ἡ ζωὴ γι' αὐτά; Φάσμα, ὄνειρο, κοιλάδα δακρῶν, ὕλη καὶ μόνο ὕλη; Ὅτι καὶ νὰ εἶναι δὲν εἶναι παρὰ πορεία μέσα στὴν ἀσέληνη νύχτα. Ποιὸς εἶναι ὁ προορισμὸς τοῦ ἄνθρωπου; Τί ὑπάρχει πέραν τοῦ τάφου; Τὸ μηδέν, ἡ ἐξαφάνιση, τὸ χάος; Σὲ ὅλα αὐτὰ, φυσικά, δίνει ἀπάντηση ἡ πίστη. Ἄλλὰ ὁ ἀθεϊσμός θέλει νὰ τὴν ἀγνοῖ. Τὴν μάχεται. Τὴν θεωρεῖ ἐπικίνδυνη, ἀλλοτριωτικὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅτιο ἢ παραισθησιογόνον τοῦ πνεύματος. Εἶναι ὅμως τὰ πράγματα ἔτσι;

Σκεφθῆκαμε, ἀλήθεια, γιατί ὑποφέρει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος; Γιατί χαρακτηρίζεται ὡς τραγικός; Γιατί μοιάζει σὰν νὰ ζῆ καὶ κινῆται μέσα στὸ σκοτάδι καὶ τὴν ἀβεβαιότητα; Γιατί νιώθει τὴν ὕπαρξή του νὰ ἀργοσαλεύη μέσα σ' ἓνα πνιγρὸ κλίμα, σὲ μιὰ θολὴ ἀτμόσφαιρα, ὅπου ἀναπνέει φόβο καὶ ἐκπνέει ἀγωνία; Γιατί αἰσθάνεται τὴν ὕπαρξή του σὰν «ἐπιταγὴ χωρὶς ἀντίκρισμα»; Γιατί τὸ ψυχικὸ κενὸ βαθαίνει ὅλο καὶ πιὸ πολὺ μέσα του καὶ ὁ ἴλιγκος τὸν γεμίζει μὲ ἀπροσμέτρητο τρόμο; Γιατί νιώθει καθημερινὰ καὶ πιὸ πιεστικὸ τὸ σφιχταγκάλισμα τῆς ἀπελπισίας πού ξεπερνᾷ καὶ τὴν ἀπόγνωση; Γιατί τὰ ἡρεμιστικά καὶ τὰ ἀγχολυτικά εἶναι τὰ πρῶτα σὲ κατανάλωση φάρμακα; Γιατί οἱ Ἀμερικανοὶ -καὶ ὄχι μόνον αὐτοὶ- ἐφέτος ἀναμένεται νὰ δαπανήσουν 2,87 δις. δολάρια σὲ συνταγογραφημένα φάρμακα γιὰ νὰ... κοιμηθοῦν;

Πόσα τέτοια «γιατί» ἀντιμετωπίζει ἡ ἀνθρωπότης τῶν διαστημικῶν πτήσεων, τῆς χλιδῆς καὶ τοῦ πλούτου; Αὐτὸ εἶναι τὸ ὀξύμωρον καὶ τραγικόν, πού δραματοποιεῖ ἀκόμα πιὸ πολὺ τὴν κατάσταση. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ πολλὰ καὶ τίποτα νὰ μὴν ἔχῃ. Γιατί; Μὰ αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν θέλει νὰ καταλάβῃ ὁ ἀθεϊσμός. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος, δηλαδή, δὲν εἶναι μο-

νάχα ὕλη καὶ δὲν ἔχει ἀποκλειστικά ὕλικά ἐνδιαφέροντα.

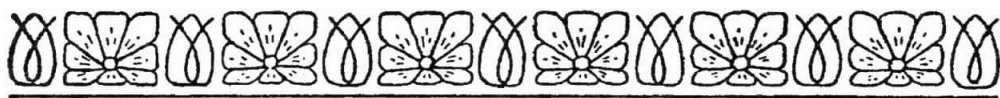
Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τοῦ ὕλισμοῦ λησμόνησε τὴ φύση του, τὴν ἴδια τὴν ὕπαρξή του, τὶς πιὸ βαθιές καὶ οὐσιαστικὲς ἀναζητήσεις τῆς ψυχῆς του. Προσπάθησε νὰ ἀγνοήσῃ τὴ συνείδησή του καὶ τῆς ἐπέβαλε περιοριστικὰ καὶ καταπιεστικὰ μέτρα γιὰ νὰ τὴ φιμώσῃ. Ζήτησε ἀπὸ τὴν ψυχὴ του νὰ ἀρνηθῆ τὶς ὑψηλὲς ἐφέσεις της, τοὺς ἱεροὺς πόθους της καὶ τὰ πιὸ ὁμορφα σκιρτήματά της. Νόμισε πὼς μποροῦσε νὰ παραμερίσῃ ἀτιμωρητὶ τὴν ἔμφυτη τάση καὶ φορὰ πρὸς τὸν Δημιουργὸ καὶ Πατέρα του. Πάσχισε νὰ πνίξῃ μέσα του τὸν πηγαῖο αὐθορμητισμὸ πού τοῦ ὑπαγόρευε αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης καὶ λατρείας πρὸς τὸν Θεό. Σήκωσε τὴ σημαία τῆς ἀνταρσίας, στράφηκε μετ' ἰταμότητα ἐναντίον τοῦ Ἐυεργέτη του, πολέμησε μετ' πάθος τὴν ἰδέα τοῦ Θεοῦ, ἀρνήθηκε τὴ θεϊκὴ καταγωγή του... Γιὰ νὰ πετύχῃ στὸ τέλος, τί;

Τὸ εἶδαμε. Τὸ βλέπουμε. Τὸ ζοῦμε. Χαρακτηριστικὴ περίπτωση τῆς τραγικότητος τοῦ ἀθεϊσμοῦ ὁ Νίτσε, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐκπρόσωπος τοῦ «θανάτου τοῦ Θεοῦ». «Σκότωσε τὸν Θεὸ» μέσα στὴν ψυχὴ του καὶ στὴ θέση του ἔβαλε κάποια θλιβερὰ ὑποκατάστατα τοῦ θείου. Γι' αὐτὸ συνέχεια θὰ βυθίζεται στὴν ἀγωνία καὶ στὸ ἀδιέξοδο. Θὰ ζῆ πάντοτε μετ' ἓνα ὄνειρο ἀπατηλό, τὸ ὄνειρό του, πού θὰ τὸν ἀποκόπτῃ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ἕως ὅτου τὸν ἀλλοτριώσῃ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν

ἑαυτό του: «Πρέπει νὰ μείνω γιὰ πάντα μέσα στὸ ὄνειρό μου, καταδικασμένος νὰ χαθῶ». Καὶ θὰ προσθέσῃ μιὰ τρομακτικὴ ὁμολογία πού κάνει τὴν ψυχὴ νὰ ἀνατριχιάξῃ ἀπὸ φρίκη γιὰ τὸ δράμα τοῦ ἀποστατημένου ἀνθρώπου. «Μὴν τὴν ἐγκαταλείπετε ποτὲ αὐτὴ τὴν ἰδέα τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ τὴν ἔχω ἀπαρνηθῆ αὐτὴ τὴ σκέψη. Θέλω νὰ δημιουργήσω ἀπὸ τὴν ἀρχή. Δὲν ἔχω ὅμως τὸ δικαίωμα νὰ ξαναγυρίσω πίσω. Θὰ βουλιάξω μέσα στὸ βάθος τῶν παθῶν μου. Αὐτὰ μὲ πετοῦν πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ. Χάνω ἀδιάκοπα τὴν ἰσορροπία μου, ἀλλὰ αὐτὸ λίγο μὲ ἐνδιαφέρει» (*A Ida Overbeck, en 1882*).

Τί τραγικὴ, ἀλήθεια, ἀντινομία! Αὐτὸς πού εἶχε ἐξυμνήσει τὴ δύναμη καὶ τὴ θέληση καὶ εἶχε θεοποιήσῃ τὸν ἑαυτό του, ἀποδεικνύεται τώρα τρομερὰ ἀδύνατος νὰ προλάβῃ τὴν αὐτοκαταστροφὴ του. Παρακολουθεῖ τὸν ἑαυτό του νὰ βουλιάξῃ μέσα στὸ λασπερὸ βάθος τῶν παθῶν του καὶ δὲν μπορεῖ, δὲν θέλει νὰ ζητήσῃ βοήθεια. Νὰ ζητήσῃ βοήθεια; Ἄπὸ ποιόν; Ἄπὸ τὸν Θεό; Ἄπὸ τοὺς ἄλλους; Μὰ τὸ θεοποιημένο «Ἐγώ» του δὲν ἀναγνωρίζει κανέναν ἄλλον πιὸ δυνατὸ ἀπὸ αὐτόν. Σὲ ποιόν, λοιπόν, νὰ καταφύγῃ; Μόνον στὸν ἑαυτό του. Ὁ πνιγμένος πού πιάνεται ἀπὸ τὰ μαλλιά του. Ἔτσι καὶ ὁ Νίτσε. Καταντάει σωστὸ ἔρμαιο στὰ πάθη του πού τὸν πετοῦν πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ, ἕως ὅτου τὸν συντρίψουν πάνω στὰ βράχια τοῦ παθιασμένου ἀθεϊσμοῦ του.

Γ. Β. Μ.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΤΟΥ ALBERT EINSTEIN

Α'

Τὸ 2005 ἐτιμήθηκε διεθνῶς, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς πεντηκοστῆς ἐπετείου ἀπὸ τὸν θάνατό του ὁ Albert Einstein. Τὸν εἰκονοστον αἰῶνα, μεγάλες μορφές τῆς φυσικῆς ἐπιστῆμης ἀνοίξαν νέες λεωφόρους στὴν ἔρευνα γιὰ τὴν γνώση τῶν μυστικῶν τῆς φύσεως, ὅπως οἱ: Max Planck, Bohr, Rutherford, Louis de Broglie, W. Heisenberg, Dirac, Schrödinger. Ὅμως ἡ δημοτικότητα καὶ ὁ περὶ αὐτὸν θρύλος γιὰ τὸν Einstein ὑπῆρξε κάτι τὸ ἰδιαίτερο.

Σπανίως ἔγινε γύρω ἀπὸ τὸ ὄνομα ἐνὸς φυσικοῦ ἐπιστήμονα τόσος θόρυβος, ὅπως γύρω ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Einstein. Οἱ λόγοι εἶναι πολλαπλοῖ. Ὁ Einstein παρουσιάσθηκε στὸ ἐπιστημονικὸ προσκήνιο σὲ μία ἀπὸ τὶς πλέον κρίσιμες στιγμές στὴν ἱστορία τῆς φυσικῆς γνώσεως στὶς ἀρχές τοῦ 20^{ου} αἰῶνα. Στὸ τέλος τοῦ προηγούμενου (19^{ου} αἰῶνα), ἡ φυσικὴ ἐφαίνετο ὡς ἂν νὰ εἶχε καταλήξει σὲ ἓνα πολὺ ἱκανοποιητικὸ σημεῖο τῆς ἐξελιξέως της. Δυὸ ὄντοτες, ὕλη καὶ ἐνέργεια, κάθε μία χωριστὰ μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀφθαρσίας, ἀσχετες ἢ μία μὲ τὴν ἄλλη, τὸ πολὺ ἢ ὕλη φορέας τῆς ἐνέργειας ὑπὸ διάφορες μορφές, ἀποτελοῦσαν τὸ ὑπόθεμα τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ἡ ἀτομικὴ φύση τῆς ὕλης ἐφαίνετο ὅτι εἶχε ξεκαθαρισθεῖ σὲ μεγάλο βαθμὸ μὲ τὴν τοποθέτηση τῶν ἀτόμων μέσα στὸ περιοδικὸ σύστημα τῶν στοιχείων, πού ὀρισμένως ἔπρεπε νὰ θεωρηθεῖ ὡς τὸ κορύφωμα τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν σκέψεων πού σκοπὸ εἶχαν νὰ ξεκαθαρίσουν τὶς λεπτομέρειες τῆς συστάσεως τῆς ὕλης. Καὶ τοῦ φωτὸς ἢ φύση ἐφαίνετο νὰ εἶχε ξεκαθαρισθεῖ. Ἡ

παλαιὰ διένεξη μεταξὺ Newton καὶ Huggens, ἀνῆκε στὸ μακρινὸ παρελθόν. Τὰ φαινόμενα συμβολῆς καὶ παραθλάσεως τοῦ φωτὸς δὲν ἄφηναν καμμιά ἀμφιβολία γιὰ τὴν κυματικὴ φύση αὐτοῦ καὶ μιὰ πού ἀναμφισβήτητα ὑπάρχουν κύματα φωτὸς, κατ' ἀνάγκη πρέπει κάτι νὰ κυμαίνεται. Αὐτὸ τὸ κυμαινόμενο κάτι, τὸ ὀνόμασαν αἰθέρα καὶ τὸ ἐθεώρησαν ὡς ἓνα ὠκεανὸ πανταχοῦ παρόντα καὶ τὰ πάντα πληροῦντα. Ἡ ὑπαρξὴ τοῦ αἰθέρα, γιὰ τὴν ὁποία κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ ἀμφιβάλλει, ἐπροδίκαιε τὴν ἀπόλυτη κίνηση καὶ ταχύτητα τοῦ φωτὸς ὡς πρὸς τὸν ἀκίνητον αἰθέρα. Μὲ αὐτὲς τὶς ἀντιλήψεις στὰ τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνα ἓνας ἀπὸ τοὺς πλέον ἱκανοὺς πειραματικοὺς φυσικοὺς τῆς ἐποχῆς του, ὁ Michelson, ἐπεχείρησε νὰ καθορίσει τὴν ἀπόλυτη κίνηση τῆς γῆς στὸ διάστημα μετρώντας τὴν ταχύτητα τοῦ φωτὸς ἐπάνω στὴν Γῆ σὲ διάφορες ἐποχές καὶ διευθύνσεις. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι αὐτὴ παρέμεινε ἀμετάβλητη σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς μετρήσεις σὲ κάθε ἐποχὴ καὶ σὲ ὁποιαδήποτε διεύθυνση. Αὐτὴν τὴν ἐκκρεμότητα στὸν ἄλλο πλάνου τῆς Φυσικῆς ἦλθε νὰ ἄρει μὲ ἀπλὲς σχετικὰ σκέψεις ὁ Einstein διατυπώνοντας τὴν ἀρχή, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία: «Ἡ ταχύτητα τοῦ φωτὸς, τὴν ὁποία μετροῦμε μέσα σὲ ἓνα κατάλληλο σύστημα ἀναφορᾶς, εὐρίσκεται πάντοτε ἢ ἴδια ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν κίνηση αὐτοῦ ὡς πρὸς ἄλλα ἐπίσης κατάλληλα συστήματα».

Αὐτὸ ὅμως τὸ φαινομενικὰ ἀπλούστατο αἴτημα εἶχε ὡς συνέπεια τὴν ἀνατροπὴ παλαιῶν ριζωμένων ἀντιλήψεων γιὰ τὴν φύση τοῦ κόσμου καὶ τῶν πλαισίων -χώ-

ρου και χρόνου-στά όποια τοποθετοϋμε τὰ ἀντικείμενα τῆς νοήσεώς μας, γιά νὰ μᾶς εἶναι ἀντιληπτά.

Ἐπίσης ἕνα ἀπό τὰ ἀπροσδόκητα συμπεράσματα τῆς θεωρίας τῆς Σχετικότητας εἶναι ἡ ταυτότητα ὕλης και ἐνέργειας και ἡ δυνατότητα τῆς μεταβολῆς τῆς ὕλης σέ ἐνέργεια κατά τὴν γνωστὴ ἐξίσωση $E = mc^2$, ὅπου "c" ἡ ταχύτητα τοῦ φωτός.

Αὐτές, σέ γενικὲς γραμμὲς οἱ ἐπαναστατικὲς ιδέες τοῦ *Einstein* μὲ τὴν Εἰδικὴ Θεωρία τῆς Σχετικότητας (1905) και ἄλλες πλέον πρωτότυπες μὲ τὴν Γενικὴ Θεωρία τῆς Σχετικότητας (1916) τὸν κατέταξαν στὴν κορυφὴ τῶν ἐπιστημόνων τῆς εἰδικότητάς του και διήγειραν τὸ ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον τῶν φυσικῶν ἀλλὰ και τῆς εὐρύτερης κοινῆς γνώμης.

Παρὰ ταῦτα, ἡ Σουηδικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τὸ ἔτος 1921 ἀπένειμε στὸν *Einstein* τὸ βραβεῖο *Nobel* τῆς Φυσικῆς, διακρινόμενη γιά τὸ συντηρητικὸ της πνεῦμα, ὄχι γιά τῆς θεωρίες τῆς Σχετικότητας, ἀλλὰ γιά τῆς ἔρευνές του και τὴν ἐρμηνεία τοῦ φωτοηλεκτρικοῦ φαινομένου.

Β'

Ἡ αἴγλη τῶν θεωριῶν τῆς Σχετικότητας εἶχε σὰν συνέπεια πολλὲς ιδεολογίες, ἔστω και ἀντίθετες μεταξύ των, νὰ θελήσουν νὰ οἰκειοποιηθοῦν πρὸς ὄφελός των τῆς ὅποιες φιλοσοφικὲς ἐπεκτάσεις αὐτῶν, ἢ και νὰ τῆς καταπολεμήσουν ὅπως τὰ ναζιστικὰ κέντρα τῶν ἐπιστημῶν, λόγω τῆς ἑβραϊκῆς καταγωγῆς τοῦ *Einstein*. Μάλιστα ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν ἀντιδράσεων ὁ *Einstein*, εὐρισκόμενος τὴν ἐποχὴν ἐκείνη στῆς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς ὑπέβαλε μόνος του τὴν παραίτησή του ἀπὸ μέλους τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου, γιά νὰ μὴ φέρει σέ δύσκολη θέση τὸν *Max Planck* (πρόεδρον αὐτῆς) νὰ προβεῖ στὴν διαγραφή του.

Τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα ἐπιδιώκουν

πολλὲς φορές νὰ χρησιμοποιοῦν τῆς τελευταῖες ἐπιστημονικὲς θεωρίες γιά νὰ ἔχουν ἀσφαλέστερη βάση. Μὰ ἡ βοήθεια ποῦ ἀντλεῖ ἀπὸ αὐτὲς ἡ φιλοσοφία -και πολὺ περισσότερο τὰ πολιτικὰ συστήματα- δὲν ὀδηγεῖ σέ ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια δὲν ἐπιδέχονται καμμιά ἀμφισβήτηση. Ἡ ἴδια ἐπιστημονικὴ θεωρία δύναται νὰ χρησιμοποιηθεῖ γιά τὴν ἐξυπηρέτηση διαφορετικῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων.

Ἄν ἀναχθοῦμε τρεῖς αἰῶνες και πλέον ἐνωρίτερα, θὰ παρατηρήσουμε ὅτι οἱ πρωτοποριακὲς γιά τὴν ἐποχὴ του ἔρευνες τοῦ Γαλιλαίου και τοῦ Νεύτωνος ἀργότερα στὴν μηχανικὴ, κατά τὸν δεκάτο ἑβδομο αἰῶνα, προκάλεσαν τὴν πρώτη μεγάλη ἐπανάσταση τῆς φυσικῆς σκέψεως, ἡ ὅποια κατέληξε στὴν γένεση τῆς μηχανιστικῆς ἀντιλήψεως, σύμφωνα μὲ τὴν ὅποια ὅλα τὰ φαινόμενα ἐξηγοῦνται κατά ὅμοια ἀναλογία πρὸς τῆς ἀπλὲς μηχανές, σὰν τῆς ρόδες και τοὺς μοχλοὺς. Αὐτὲς οἱ ἀντιλήψεις γνώρισαν μεγάλη ἐπιτυχία και χάρη σέ αὐτὲς ἡ μηχανικὴ ἔγινε τὸ πρότυπο ὅλων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν και γενικὰ τῆς ἐπιστήμης. Ἐφθασαν στὸ ἀπόγειό τους γύρω στὸ 1870 και ἀφοῦ πλήθαιναν οἱ ἀνακαλύψεις σέ καινούργια κεφάλαια τῆς φυσικῆς, ἄρχισαν νὰ ὑποχωροῦν. Καὶ νὰ σκεφθεῖ κανεὶς ὅτι οἱ ἀρχεῖς τῆς ὅποιες ἔθεσε στὴν φυσικὴ και εἰδικώτερα στὴν μηχανικὴ ὁ Νεύτων, ὁ ὅποιος ἦταν μιὰ βαθειὰ θρησκευτικὴ προσωπικότητα, μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων ἔγιναν στὰ χέρια τῶν ἐκλαϊκευτῶν τῆς ἐπιστήμης ἐρείσματα γιά τὴν μηχανιστικὴ ἐρμηνεία τῆς φύσεως και κατ' ἐπέκταση γιά τὴν ἐνίσχυση τῶν ἀθεϊστικῶν τῶν ἀπόψεων.

Κατὰ τρόπον ἀνάλογον, χωρὶς αὐτὸ νὰ εἶναι στῆς προθέσεις τοῦ ἐμπνευστοῦ τῶν θεωριῶν τῆς Σχετικότητας, οἱ ἀπώτερες συνέπειες αὐτῶν εἶχαν ἀντίστοιχες φιλοσοφικὲς ἐπιπτώσεις. Συγκεκριμένα ὁ *Einstein* ξεκινώντας ἀπὸ δύο βασικοὺς ἰσχυρισμοὺς ἔδωκε τὸ συμπέρασμα ὅτι ὄχι μο-

νάχα ή μηχανιστική θεωρία του φωτός είναι λανθασμένη, αλλά και πώς ή νευτώνεια μηχανική των υλικών σωμάτων μπορούσε να μη έχει διόλου γενική ισχύ.

Γ'

Η ιδέα του *Mach* πώς οι γενικοί ὄροι της επιστήμης είναι άπλές περιλήψεις πειραματικών γεγονότων και ή ιδέα του Poincaré πώς είναι ελεύθερα δημιουργήματα του πνεύματος, φαίνονται να είναι εκ διαμέτρου αντίθετες ή μία με την άλλη. Μά αν λάβουμε υπ' ὄψη τὰ πνευματικά ρεύματα των τελευταίων είκοσι πέντε χρόνων του δεκάτου ἑνάτου αιώνα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ήταν μονάχα δύο πλευρές της ίδιας πνευματικής κινήσεως, της γνωστής γενικά με τὸ ὄνομα θετικιστική κίνηση. Οι ὑποκινητές αὐτῶν τῶν ἀντιλήψεων διαβεβαιώνουν ότι ή ισχύς των γενικῶν ἀρχῶν της επιστήμης δὲν μπορεί να ἀποδειχθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρμονία τους με μερικές αιώνιες φιλοσοφικές ἀλήθειες και συνιστοῦσαν να βρεθεῖ τρόπος με τὸν ὁποῖο ή ισχύς αὐτῶν μπορεί να κριθεῖ μέσα στην ίδια τὴν επιστήμη. Βρήκαν πὼς δύο κριτήρια είναι δυνατά, ἕνα ἐμπειρικό και ἕνα λογικό. Σύμφωνα με τὸ πρῶτο τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα μπορούμε να παρατηρήσουμε και τὰ ὁποῖα βγαίνουν ἀπὸ τις γενικές ἀρχές πρέπει να ὑποστοῦν πειραματικό ἔλεγχο και ἐπιβεβαίωση. Σύμφωνα δὲ με τὸ δεύτερο οἱ ἀρχές και οἱ ὑπολογιστικοὶ ὅρισμοὶ πρέπει να συγκροτοῦν ἕνα χρήσιμο και συνεπὲς σύνολο. Η θέση καθενὸς ὑποστηρικτοῦ της μίας ή της ἄλλης πλευρᾶς αὐτῆς της πνευματικῆς κινήσεως καθορίζεται ἀπὸ τὴν βαρύτητα πού ἔδιναν στὸ ἐμπειρικό ή και τὸ λογικό κριτήριο. Ο *Mach* βρισκόταν στην μία ἄκρη της ἐμπειρικῆς πλευρᾶς, ἔνω ὁ Poincaré στην ἄλλη ἄκρη της λογικῆς πλευρᾶς. Δὲν ὑπῆρχε καμμιά διαμάχη μεταξύ των. Η διαφορά ήταν μονάχα ή βαρύτητα πού ἀπέδιδαν στίς δύο διαφορετικές μορφές της ίδιας

ἐπιστημονικῆς μεθόδου.

Σὲ αὐτὸ τὸ γενικό πλαίσιο της ἐπιστημονικῆς μεθοδολογίας ὁ Einstein περισσότερο με τὸν ὀρθὸ λόγο και τὴν μεγαλοφυῆ του διαίσθηση, παρὰ με ἐμπειρικές μεθόδους διετύπωσε τις ἐπαναστατικές του θεωρίες της Σχετικότητας. Ο Einstein ἐνδιαφερόταν κυρίως για τοὺς γενικούς νόμους της Φυσικῆς ή πιὸ σωστά για να βγάλει λογικά συμπεράσματα ἀπὸ τὸ ἀπεραντο πεδίο τῶν πειραματικῶν δεδομένων. Ἔτσι ἀπὸ ἕνα μικρὸ ἀριθμὸ ἀρχῶν σὲ σχέση με τὰ πορίσματα της ἐμπειρίας βρέθηκε μπροστὰ σὲ πλῆθος προβλημάτων, τὰ ὁποῖα συναντοῦσε σὲ φιλοσοφικά βιβλία. Ἀντίθετα με ὅ,τι συμβαίνει σὲ ἕναν κοινὸν εἰδικόν, δὲν σταματοῦσε τὴν ἐρευνά του, μέχρις ὅτου βρεῖ ἕνα πρόβλημα ἀνήκε στὸν τομέα του ή αν ή λύση ἔπρεπε να ἀφεθεῖ στους φιλοσόφους. Ἐπεσήμανε ὅτι στὰ ἔργα τῶν E. Mach, D. Hume, H. Poincaré μπορούσε να μάθει πραγματικά κάτι για τὴν φύση τῶν γενικῶν ἀρχῶν της επιστήμης και ἰδιαίτερα για τὸν λογικό τους δεσμὸ με τοὺς νόμους πού ἐκφράζουν οἱ ἄμεσες παρατηρήσεις. Εἰδικώτερα ἐκτιμοῦσε τις ἀπόψεις τοῦ D. Hume (ἀντιπροσωπευτικοῦ ἐκπροσώπου τοῦ ἀγγλικοῦ διαφωτισμοῦ) σύμφωνα με τις ὁποῖες ὑπάρχουν μόνον δύο ισχύουσες, μέθοδοι στην ἐπιστήμη: τὸ πείραμα και ὁ μαθηματικολογικὸς συλλογισμὸς. Η κριτική τὴν ὁποῖα ἔκανε ὁ *Mach* για ἐκφράσεις ὅπως αὐτές: «ἀπόλυτος χῶρος», «ἀπόλυτος χρόνος» και «ἀπόλυτη κίνηση» - πού δὲν μπορούν με κανένα τρόπο να συνδεθοῦν με τις φυσικές παρατηρήσεις- ήταν ἕνα ἀπὸ τὰ σημεῖα ἐκκινήσεως τοῦ Einstein, ὅταν ὀδηγήθηκε στην συμπλήρωση της θεωρίας τοῦ *Newton* για τὴν κίνηση τῶν σωμάτων με τὴν δική του θεωρία. Τὸ ἀξίωμα τοῦ *Mach* ὑπῆρξε γι' αὐτὸν σὲ πολλές περιπτώσεις τὸ χρήσιμο σημεῖο ἐκκινήσεως για τις νέες θεωρίες του. Σύμφωνα με αὐτὸ τὸ ἀξίωμα πρέπει να ἀναζητήσουμε τις συνθήκες ἐμ-

φανίσεως κάθε φυσικοῦ φαινομένου, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα φαινόμενα τὰ ὁποῖα μπορούμε νὰ παρατηρήσουμε. Ἀργότερα τὸ ἀξίωμα τοῦ Mach τὸν ὀδήγησε νὰ ἐπεκτείνει τὴν θεωρία του γιὰ τὴν ἔλξη τῶν σωμάτων.

Ὁ Einstein δὲν συμερίζοταν τὶς ἀπόψεις τοῦ Mach ὅτι οἱ γενικοὶ νόμοι τῆς φυσικῆς εἶναι ἀπλὲς γενικεύσεις τῶν πειραματικῶν πορισμάτων. Σύμφωνα μὲ τὴν δική του γνώμη οἱ γενικοὶ αὐτοὶ νόμοι πρέπει νὰ δοκιμάζονται μὲν μὲ τὸ πείραμα, ἀλλὰ ὀφείλουν τὴν γένεσή τους στὴν ἐφευρετικὴ ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Καὶ αὐτὴν τὴν ἰκανότητα τὴν διέθετε καὶ ὁ ἴδιος σὲ ἕναν ἰδιάζοντα βαθμό.

Δ'

Ὅπωςδήποτε ἡ ἐβραϊκὴ καταγωγή του συνετέλεσε στὴν συγκρότηση τοῦ χαρακτήρα του καὶ τὴν διαμόρφωση τῶν γενικῶν ἰδεῶν του. Βέβαια οἱ γονεῖς του παρὰ τὴν καταγωγή των ἦταν θρησκευτικὰ ἀδιάφοροι καὶ προτιμοῦσαν νὰ διαβάσουν ποιήματα τοῦ Σίλλερ παρὰ νὰ μελετοῦν τὴν Βίβλο. Σὲ αὐτὸ τὸ περιβάλλον μεγάλωσε καὶ ὁ ἴδιος, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του ἀπὸ τὸ γυμνάσιο ἀποφάσισε νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ἐβραϊκὴ θρησκευτικὴ κοινότητα καὶ νὰ μὴ ἀνήκει ἔτσι σὲ κανένα ἐπίσημο θρήσκευμα. Ἐξ ἄλλου στὰ ἐφηβικά του χρόνια, στὰ τέλη τοῦ ΙΘ' αἰώνα, ὁπότε μεσουρανοῦσε ὁ ὕλισμος τὸν εἶχαν κατὰ κάποιον τρόπο ἐπηρεάσει οἱ ἰδέες τῶν ὑλιστῶν οἱ ὁποῖοι μὲ ἐκλαϊκευτικὰ βιβλία ἐξέφραζαν τὶς ἀπόψεις των καὶ πολεμοῦσαν ἔντονα κάθε θεολογικὴ ἀντίληψη γιὰ τὸ σύμπαν.

Ἀργότερα ὅμως σὲ ὥριμη πλέον ηλικία, μετὰ τὴν ἥττα τῆς Γερμανίας στὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο ὅταν ἕνα κλίμα ἀντισημιτισμοῦ ἐπεκράτησε στὴν χώρα αὐτὴ μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν ἥττα αὐτήν, ὁ Einstein

ἐννοιώσε μέσα του ἕνα αἶσθημα εὐθύνης ἐναντι τῶν συμπατριωτῶν του καὶ ἐπανασυνδέθηκε ἐνεργὰ μὲ τὴν ἐβραϊκὴ κοινότητα. "Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τάση ὀρισμένων κύκλων νὰ θελήσουν νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν θεωρία τῆς Σχετικότητας γιὰ τὴν ἐνίσχυση θρησκευτικῶν ἰδεῶν ὁ ἴδιος ἐξέφρασε τὴν γνώμη ὅτι: «ἡ σχετικότητα εἶναι ἕνα καθαρὰ ἐπιστημονικὸ θέμα καὶ δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν θρησκεία».

Παρὰ ταῦτα ἡ ἐνασχόλησή του μὲ τὴν μελέτη τοῦ φυσικοῦ κόσμου τοῦ ἐγέννησε ἕνα αἶσθημα θαυμασμοῦ γι' αὐτόν. Καὶ ὁ θαυμασμός αὐτὸς ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐνατένιση τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς ἀπλότητας λειτουργίας ποὺ ἐνυπάρχει στὸν φυσικὸ κόσμο, ἀποτελεῖ κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Einstein τὶς βαθύτερες ρίζες τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος. Αὐτὴ ἡ ἁρμονία στὴν λειτουργία τοῦ φυσικοῦ κόσμου προϋποθέτει τὴν πίστη του σὲ Σκεπτόμενο Ὄν μὲ ἐξαιρετικὰ ἀνώτερες ἰκανότητες ἀπὸ ἐκεῖνες τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος.

Σχετικὰ μὲ τὶς σχέσεις ἐπιστήμης καὶ θρησκείας σὲ ὁμιλία του, ποὺ πραγματοποιήθηκε τὸ 1940 στὴν Νέα Ὑόρκη μεταξὺ ἄλλων εἶπε χαρακτηριστικὰ: «Ἀνήκει στὴν σφαῖρα τῆς θρησκείας ἡ πίστη πὼς οἱ ἰσχύοντες γιὰ τὸ φυσικὸ σύμπαν κανόνες εἶναι ὀρθολογικοὶ, κατανοητοὶ δηλαδή ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη λογικὴ. Δὲν μπορῶ νὰ φαντασθῶ ἐπιστήμονα χωρὶς αὐτὴν τὴν βαθειὰ πίστη. Μποροῦμε νὰ ἀποδώσουμε αὐτὴν τὴν κατάσταση σὲ μία εἰκόνα: «ἡ ἐπιστήμη χωρὶς τὴν θρησκεία εἶναι χωλὴ καὶ ἡ θρησκεία χωρὶς τὴν ἐπιστήμη εἶναι τυφλὴ». Πέραν αὐτῶν τῶν κοσμοθεωρικῶν ἀπόψεων ὁ Einstein ἔβλεπε καὶ τὸν ἠθικὸ παιδαγωγικὸ ρόλο τῆς θρησκείας στὴν καλλιέργεια στὸν ἄνθρωπο τοῦ αἰσθήματος γιὰ τὴν ὑπαρξὴ νοήματος στὴν ζωὴ. Οἱ σκοποὶ καὶ οἱ ἀξίες ποὺ συνιστοῦν αὐτὸ τὸ νόημα -κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Einstein- ἀντλοῦν τὸ κῆρος τους ἀπὸ τὴν θρησκεία, ἀπὸ τὶς ἀποκαλύψεις καὶ τὶς πρά-

ξεις ισχυρῶν προσωπικοτήτων. Καί συμπληρώνει: «Οἱ πιὸ οὐσιώδεις ἀρχές τῶν ἀνατάσεων μας καὶ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἀξιῶν μᾶς δίδονται ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴ παράδοση τοῦ ἰουδαιοχριστιανισμοῦ».

Ε΄

Στὴν ἐξέλιξη τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως ἓνα γεγονὸς ἔχει γίνει ἐντυπωτικὰ ξεκάθαρο: δὲν ὑπάρχει κανένα μυστήριο τοῦ φυσικοῦ κόσμου, τὸ ὅποιο νὰ μὴ στρέφεται πιὸ πέρα ἀπὸ τὸ ἴδιο. Ὅλες οἱ λεωφόροι τῆς διανοήσεως, ὅλες οἱ πάροδοι τῆς θεωρίας καὶ τοῦ λογισμοῦ ὀδηγοῦν τελικὰ σὲ μία ἄβυσσο, τὴν ὅποια ὁ ἄνθρωπος μὲ τὶς νοητικὰς δυνατότητες ποὺ διαθέτει, δὲν μπορεῖ νὰ δρασκελίσει. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος δεσμεύεται ἀπὸ τὶς ἴδιες τὶς συνθήκες τῆς ὑπάρξεώς του, ἀπὸ τὴν πεπερασμένη κατάστασή του, ἀπὸ τὴ θέση του μέσα στὴν φύση. Τὸ ἀναπόδραστο ἀδιέξοδο τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πῶς ἀποτελεῖ ὁ ἴδιος μέρος

τοῦ κόσμου τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει νὰ ἐξερευνήσει, τὸ σῶμα του καὶ τὸ ὑπερήφανο μυαλό του εἶναι μωσαϊκὰ ἀπὸ τὰ ἴδια στοιχειώδη σωματίδια ποὺ συγκροτοῦν τὰ σκοτεινὰ περιδινούμενα σύννεφα τοῦ διαστρικοῦ διαστήματος, σὲ τελικὴ ἀνάλυση εἶναι ἀπλῶς μιὰ ἐφήμερη διαμόρφωση τοῦ πρωταρχικοῦ χωροχρονικοῦ πεδίου. Καθὼς στέκεται στὰ σύνορα μεταξὺ μακροκόσμου καὶ μικροκόσμου, βρίσκει φραγμούς ἀπὸ κάθε πλευρά. Καὶ τὸ μόνον ποὺ μπορεῖ νὰ κάνει εἶναι νὰ μένει ἐκθαμβος, ὅπως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὶν 1950 χρόνια μὲ τὴν πεποίθηση πῶς: «*κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ρήματι Θεοῦ εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι*».

Αὐτὸς ὁ θαυμασμὸς ἦταν μὲ δύο λέξεις ἢ στάση τοῦ Einstein ἔναντι τοῦ φυσικοῦ κόσμου, στὰ χρόνια τῆς δημιουργικῆς ἐπιστημονικῆς του ἐργασίας.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

Ἡ ἐγγραφή νέων συνδρομητῶν εἰς τὰς «*Ἀκτῖνας*» εἶναι ἓνα πνευματικὸ ἔργον, τὸ ὅποιον ἠμποροῦμε νὰ ἐπιτελέσωμε ὅλοι, μὲ μικρὰν προσπάθειαν.

«ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΥΜΒΙΩΣΗ» ΚΑΙ ΠΑΛΛΑΚΕΙΑ

Α'

Τις τελευταίες δεκαετίες, ή Ελληνική Κοινωνία βιώνει ένα «καινούργιο θεσμό», πού, δειλὰ μὲν στὴν ἀρχή, μὲ γοργότερα ὅμως βήματα τελευταῖα, τείνει νὰ ἀνταγωνισθεῖ τὸν αἰωνόβιο καὶ τόσο γερὰ δοκιμασμένο θεσμὸ τοῦ Γάμου καὶ τῆς Οἰκογένειας.

Πρόκειται γιὰ τὴν καλούμενη «Ἐλεύθερη Συμβίωση», πού μερικοὶ διανοούμενοι καὶ νομικοὶ, μὲ «νεωτερικὴ καὶ προοδευτικὴ» σκέψη καὶ νοοτροπία, ἐπιθυμοῦν καὶ ἀγωνίζονται νὰ τὴν... ἐξισώσουν μὲ τὸν ἱερότατο θεσμὸ τοῦ Γάμου!

Εἶναι πασίγνωστο, ὅτι ἡ Οἰκογένεια εἶναι τὸ βασικὸ κύτταρο τοῦ ἐθνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Καὶ τῆς Οἰκογένειας ἡ ἀρχὴ καὶ βασικὸς πρωταρχικὸς πυρήνας εἶναι ὁ Γάμος¹. Ἦδη ὁ Μοδεστίνος ὠρῆσε ὅτι:

«Γάμος εἶναι ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἔνωσι καὶ συγκλήρωσι τοῦ βίου παντός, καὶ θείου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία». Ὁ ὀρισμὸς αὐτός, μὲ τὴν προέχουσα ἠθικὴ βάση, ἔχει καταστρωθεῖ στὰ δίκαια ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, ἀπὸ τότε πού ὁ Ρωμαῖος αὐτὸς νομοδιδάσκαλος τὸν ἔκανε «νομικὸ ἀπόφθευγμα» τὸ 228 μ.Χ. Ἔτσι ἐπέρασε στὸ βυζαντινορωμαϊκὸ δίκαιο καὶ στοὺς νεώτερους νόμους τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἐθνικὴ παλιγγενεσία καὶ τελευταῖα στὸν Ἀστικὸ Κώδικα.

Ὁ γάμος καὶ ἡ σ' αὐτὸν ἐδραζόμενη οἰκογένεια ἀποτελοῦν τὴν τροφὸν τῆς Πατρίδος, τὴν γεννήτρα τῶν ἡρώων τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς διαφυ-

λάξεως τῶν ἰδανικῶν τοῦ ἔθνους, αὐτῶν (Πατέρα καὶ Μητέρα) πού, μὲ τὴν ἡρωϊκὴν αὐταπάρησή τους, στὸν καθημερινὸ βίον, γιὰ τὴν συντήρησι, ἀνατροφή, ἀνάπτυξη καὶ ἀποκατάστασι τῶν βλασταριῶν τους, μᾶς ἐκληροδότησαν ὅ,τι ὠραῖο, ἱερό, εὐγενικὸ καὶ ἀνώτερο ἔχουμε στὴ ζωὴ². Ὅρθότατα γιὰ τὸν κάθε Ἕλληνα καὶ τὴν κάθε Ἑλληνίδα, πού ἔχει συνείδησι καλλιεργημένη, προσωπικὴ ὑπευθυνότητα καὶ μνήμη ἐθνικὴ, ἡ οἰκογένεια καὶ ὁ γενεσιουργὸς αὐτῆς γάμος εἶναι θεσμοὶ ἱεροί, ἀναντικατάστατοι καὶ σεβαστοί, μὲ ἔντονα «κοινωνικὸ» καὶ ὄχι «ἀτομοκεντρικὸ» χαρακτήρα.

Β'

Ἡ «ἐλεύθερη συμβίωση» σήμερα εἶναι κοινωνικὸ φαινόμενο νεωτερικὸ, ξενόφερτο, ξένο πρὸς τὸ ἑλληνικὸ ἦθος καὶ τὴν χριστιανικὴ ἠθικὴ. Γι' αὐτὸ ἡ Ἑλληνικὴ Κοινωνία ἀπλῶς τὸ ἀνέχεται, σεβόμενη τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως καὶ τὸ δικαίωμα αὐτοδιαθέσεως κάθε ἀνθρώπου, σὲ μιὰ δημοκρατικὴ κοινωνία.

Τί εἶναι ἡ «ἐλεύθερη συμβίωση»;

«Ἡ ἐλεύθερη συμβίωση δὲν ἀποτελεῖ θεσμὸ ρυθμιζόμενο ἀπὸ τὸ δίκαιο ἀλλὰ πραγματικὴ κατάστασι, ὅπου δύο ἄτομα διαφορετικοῦ φύλου συγκατοικοῦν ὑπὸ τὴν ἰδίαν στέγη, σιτίζονται ἀπὸ κοινού, διατηροῦν κοινὸ εἰσόδημα καὶ σταθερότητα ἐγκαταστάσεως καὶ γενικώτερα ἐμφανίζονται ὡς «σύζυγοι» ἔναντι τρίτων», χωρὶς νὰ εἶναι βέβαια³. Σύμφωνα μὲ ἄλλη ἄποψη πού ὑποστηρίζεται ἀπὸ ἄλλους νομι-

κούς: «*Ἡ ἐλεύθερη ἔνωση δυνατὸν νὰ ἀποτελεῖ μιὰ ἐπιλογή προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ συνακόλουθης ἄρνησης ὑπαγωγῆς σὲ περιοριστικὲς νομικὲς ρυθμίσεις, δηλαδὴ οἱ ἐνδιαφερόμενοι προφανῶς δὲν θέλουν νὰ αἰσθάνονται καταπιεσμένοι...*»⁴.

Ἀπὸ τὰ ἐκτεθέντα προκύπτει ὅτι χαρακτηριστικὰ τῆς «Ἐλεύθερης Συμβίωσης» εἶναι:

α) Ὅτι δύο ἐτερόφυλοι συζοῦν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην σὰν «σύζυγοι».

β) Ὅτι ἀπολαμβάνουν ὅλα τὰ «ἀγαθὰ» τῆς συζυγίας... χωρὶς ὅμως δεσμεύσεις!

γ) Ὅτι προσωπικῆ τους ἐπιλογή εἶναι ἡ ἄρνηση ὑπαγωγῆς σὲ περιοριστικὲς νομικὲς ρυθμίσεις, διότι προφανῶς δὲν θέλουν νὰ αἰσθάνονται... «καταπιεσμένοι».

Ἀναγνωρίζεται ὅτι συνήθως ἐκ μέρους τῆς γυναίκας διώνεται (ἢ «συμβίωση») μὲ τὴν προσδοκία τοῦ γάμου, ἐνῶ ὁ ἄνδρας γεύεται τὴν «ἀπουσία»... ὑποχρεώσεων!

Ἀλήθεια! Τι... ὁμορφος κόσμος!

Ὁ γάμος γι' αὐτοὺς εἶναι «καταπιεστικός», τοὺς ἀποστερεῖ τὴν «ἐλευθερία» καὶ τοὺς κάνει νὰ αἰσθάνονται σὰν φυλακισμένοι. Τοῦτο μὲ ἀπλὰ λόγια σημαίνει ὅτι:

Πρῶτον. Οὔτε ὑπόσχεση, οὔτε προοπτική, οὔτε πρόθεση «συγκλήρωσης τοῦ βίου παντός» ὑπάρχει, τουλάχιστον ἀπὸ τὸν ἕνα, ὅταν ἐνοικιάζεται ἡ «κοινὴ κατοικία»!

Δεύτερον. Εἶναι ἕνα πρόσκαιρο κατασκευάσμα. Σήμερα ἀρέσει ὁ ἕνας στὸν ἄλλον. Αὐριο ὅμως ἕνα... «στραβοκοίμισμα» ἀλλάζει τὶς διαθέσεις καὶ πολὺ εὐκόλα ἀκολουθεῖ... ἢ διάλυση! Ἔτσι ἀπλά! Ὅπως ἀλλάζουμε τὸ πουνάμισο⁵!

Τρίτον. Ἄν ἀπὸ τὴν σχέση αὐτὴ γεννηθεῖ ἕνα νέο πλάσμα, αὐτὸ θὰ ἔχει μὲν μητέρα, ὅμως δὲν θὰ ἔχει πατέρα, πρὶν αὐτὸς τὸ ἀναγνωρίσει σὰν δικό του παιδί.

Στὴν καλλίτερη περίπτωση θὰ χρειασθεῖ μιὰ διαδικασία δικαστικὴ γιὰ τὴν ἀναγνώριση. Ὅμως, στὴν χειρότερη τῶν περιπτώσεων, αὐτὸ τὸ παιδί ἢμπορεῖ νὰ μὴ

τύχει ἀναγνωρίσεως ποτέ, ἂν, ὁ ὡς πατέρας του φερόμενος πού ἐν «ἐλευθέρα συμβιώσει» συζεῖ μὲ τὴν γεννήσασαν αὐτό,... ἄρνηθεῖ ὅτι εἶναι δικό του παιδί, ἀφοῦ ἐδῶ δὲν ἰσχύει τὸ τεκμήριο, ἢ νομικὴ ἀρχή: «Ὁ πατὴρ ἀπὸ τῶν γάμων δείκνυται»⁶!

Τέτατον. Σὲ μιὰ τέτοια συμβίωση δὲν ἢμπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος γιὰ πολυμελῆ, πολύτεκνη οἰκογένεια. Ὅταν ἀποφεύγεται ἡ σύναψη γάμου κανονικοῦ, θεσμοῦ ἀναγνωρισμένου ἀπὸ τὴν Ἑθικὴ, τὸν Νόμο καὶ τὴν Κοινωνικὴ Συνείδηση, μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι: «Ἄρνοῦμαι νὰ ὑπαχθῶ σὲ περιοριστικὲς νομικὲς ρυθμίσεις, θέλω τὴν ἐλευθερία κινήσεων καὶ αἰσθάνομαι «καταπιεσμένος» μὲ τὴν σύναψη γάμου», τότε εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νὰ συστηθεῖ «Οἰκογένεια» ὅπως κοινῶς τὴν ἐννοοῦμε!

Διότι ἡ οἰκογένεια μὲ παιδιὰ, μάλιστα δὲ μὲ πολλὰ παιδιὰ προϋποθέτει γονεῖς μὲ πνεῦμα θυσίας, αὐταπαρνήσεως καὶ ἀμφοτέρους συνεχόμενους ἀπὸ βαθύτατη, ἐσωτερικὴ καὶ πηγαία πίστη, ὅτι «μακάριόν ἐστι μάλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν»⁷.

«Γονεῖς» μὲ... κρατούμενα δὲν ἢμπορεῖ νὰ εἶναι *Γονεῖς!* Ἡ οἰκογένεια γιὰ νὰ εὐδοκίμησῃ προϋποθέτει γονεῖς μὲ πνεῦμα «συγκλήρωσης τοῦ βίου παντός» μὲ αὐταπαρνήση καὶ πνεῦμα θυσίας! Ὁρθῶς ἔχει τονισθεῖ ὅτι ἡ μεταρρύθμιση πού ἐφερε ὁ Ν. 1329/1983 στὸ οἰκογενειακὸ δίκαιο «ἔχει ἐντονο ἀτομοκεντρικὸ χαρακτῆρα»⁸. Ἔτσι, ἐφθάσαμε στοὺς... «καταπιεσμένους ἐλευθερο-συμβιούντες»!

Πέμπτον. Δὲν ὑπάρχει οὔτε στοιχειώδης προστασία καὶ τοῦ ἐνὸς ἐστὼ παιδιοῦ πού ἐνδεχομένως θὰ γεννηθεῖ σὲ μιὰ ἐλεύθερη συμβίωση. Ἐὰν ὑπάρχει παιδί σὰν καρπὸς τῆς ἐλεύθερης συμβίωσης καὶ ὁ ἕνας ἐκ τῶν συμβιούντων (συνήθως ὁ ἄνδρας)... «καταπιεσμένος», ἀπὸ τὴν «ἀλλαγὴ»... στὸν τρόπο ζωῆς του, μὲ τὴν γέννηση τοῦ παιδιοῦ (πού τοῦ χαλάει τὸν «ἀτομισμὸν» του), ἐγκαταλείπει τὴν «κοινὴν στέγη» καὶ εὔρει ἄλλο «καταφύγιον»

μέ ἄλλην... «συμβίαν» τὸ μικρὸ πλάσμα-τάκι μένει ἀπροστάτετο⁹. Ὅλα τὰ βάρη ἐπωμίζεται ἡ μητέρα καὶ ἡ πατρική της οἰκογένεια!

Γ'

Αἰτίες καὶ ἀφορμές τοῦ κοινωνικοῦ τούτου φαινομένου.

Ἀπὸ ὅσα ἐξετέθησαν, δὲν μένει καμιὰ ἀμφιβολία ὅτι τὸ φαινόμενο τῆς «ἐλεύθερης συμβίωσης», ποὺ παρατηρεῖται τὶς τελευταῖες δεκαετίες ἐντονώτερα καὶ συχνότερα στὸν τόπο μας, εἶναι ἀνταγωνιστικὸ τοῦ Γάμου καὶ τῆς Οἰκογένειας, ὅπως τοὺς θεσμοὺς αὐτοὺς γνωρίζει ἡ ἑλληνική κοινωνία ἀλλὰ καὶ ἡ ἑλληνική ἐννομη τάξη.

Παρὰ τὶς «φιλότιμες» προσπάθειες μερικῶν νομικῶν, μὲ «προοδευτικὲς κοινωνικὲς ἀντιλήψεις», ὅπως ἐλέχθη, τὸ Δίκαιο καὶ ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων τόσο τῆς Οὐσίας, ὅσο καὶ τοῦ Ἀνωτάτου Ἀκυρωτικοῦ, ἀρνούνται νὰ ἀναγνωρίσουν σὰν «θεσμὸν Δικαίου» τὴν «ἐλεύθερη συμβίωση». Τὴν ἀντιμετωπίζουν σὰν μιὰ «πραγματικὴ κατάσταση», ποὺ δὲν παράγει νομικὲς συνέπειες. Στὶς ἐπίμονες δέ, προσπάθειες τῶν «προοδευτικῶν», νὰ ἐφαρμόζωνται καὶ ἐπὶ τῶν «ἐλευθέρων συμβιώσεων» ὠρισμένες διατάξεις τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου, ποὺ προστατεύουν τὸν... ἀδικούμενον σύζυγον, ἀπαντοῦν σταθερῶς ὅτι:

«Ἡ ἐλεύθερη συμβίωση δὲν ἀποτελεῖ θεσμὸ ρυθμιζόμενο ἀπὸ τὸ δίκαιο καὶ προστατευόμενο συνταγματικῶς ὅπως ὁ γάμος, ἀλλὰ πραγματικὴ κατάσταση, ἡ ὁποία λύεται ἐλεύθερα»¹⁰.

Τοῦ φαινομένου τούτου ὑπάρχουν αἰτίες καὶ ἀφορμές.

Ἀπὸ τὴν δεκαετία τοῦ 1950, δὲν ἴσχυε ὡς λόγος διαζύγιου ὁ «ἀντικειμενικὸς κλονισμὸς» τοῦ γάμου¹¹, καὶ συνεπῶς τὸ διαζύγιο ἐδίδετο στὸν ἀνυπαίτιο σύζυγο μόνον μὲ ἀπόφαση δικαστηρίου. Πολλοὶ σύζυγοι, ὑπαίτιοι τῆς διαταράξεως τῶν συζυγικῶν

σχέσεων, λιποτάκτες τοῦ οἰκογενειακοῦ χρέους ἐδημιούργησαν «νέες σχέσεις», παρὰ τὸν κίνδυνον νὰ κατηγορηθοῦν καὶ καταδικασθοῦν γιὰ τὸ ἀδίκημα τῆς μοιχείας (καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ «νέοι σύντροφοί» τους) πάντοτε ὅμως «κρυφὰ» καὶ μυστικά.

Μετὰ τὴν κατάργηση τοῦ ἀδικήματος τῆς μοιχείας καὶ τὴν θεσμοθέτηση τοῦ ἀντικειμενικοῦ κλονισμοῦ τοῦ γάμου, νὰ μὲν δὲν ἐδιώκοντο ἐπὶ μοιχεία, ὅμως δὲν ἤμπορουσαν νὰ τελέσουν γάμον μὲ τὸν «νεόκοπον» σύντροφον, πρὶν λάβουν τὸ ἀμετάκλητο διαζύγιο, λόγω τετραετοῦς διαστάσεως, διότι θὰ ἐδιώκοντο γιὰ διάπραξη τοῦ ἀδικήματος τῆς διγαμίας¹². Ἔτσι, εὐρήκαν τὴν λύση τῆς παράνομης συμβίωσης ποὺ τὴν ὠνόμασαν... «ἐλεύθερη συμβίωση»!

Μία ἄλλη ἀφορμὴ εἶναι οἱ οἰκογενειακὲς δυσχέρειες, ποὺ ἐπικαλοῦνται, γιὰ τὴν ἴδρυσή μιᾶς οἰκογένειας, δηλαδὴ γιὰ τὴν τέλεση γάμου καὶ «συγκλήρωση τοῦ βίου παντός», μὲ ἰσόδια προοπτικὴ καὶ τὴν γέννηση παιδιῶν. Βέβαια καταργήθηκε ἡ προίκα, ποὺ ἦταν μιὰ σημαντικὴ ἐνίσχυση γιὰ τὸ νέο ζευγάρι. Ὅμως, στὴν ἐποχὴ μας ἡ γυναίκα ἐργάζεται, ἔχει ἴδιαν οικονομικὴν ὄντοτητα, ὥστε ἐν ὄψει καὶ τῆς ἰσονομίας ποὺ ἔχει θεσμοθετηθεῖ καὶ τῆς ἰσοτιμίας πρὸς τὸν ἄνδρα θέσης τῆς στὴν οἰκογένεια καὶ τὴν κοινωνία καὶ τὸ οικονομικὸ πρόβλημα ἤμπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ μὲ καλοπιστία.

Παρὰ ταῦτα, ὅπως ἐλέχθη, ὑπάρχουν νέοι καὶ νέες, ποὺ... προτιμοῦν νὰ «ἀπολαμβάνουν» τὰ ἀγαθὰ τῆς συζυγίας, χωρὶς τὶς ὑποχρεώσεις... καὶ τοὺς μόχθους τῆς γεννήσεως καὶ ἀνατροφῆς τέκνων, προβάλλοντας σὰν δικαιολογία τὶς... «δύσκολες συνθήκες» στὴν σύγχρονη κοινωνία!

Ἡ αἰτία ὅμως εἶναι ἄλλη. Εἶναι ἡ ἠθικὴ ὑποβάθμιση τῆς κοινωνίας μας τὰ τελευταῖα χρόνια. Οἱ γενιὲς ποὺ ἀκολούθησαν τὶς ἀρχὲς τοῦ μισοῦ τοῦ 20^{ου} αἰῶνα καὶ κυρίως τὴν μεταπολίτευση μεγάλωσαν χωρὶς

ιδανικά. Μιά συστηματική προσπάθεια έγινε από ετερόκλητες ύλιστικές δυνάμεις για τόν άποχριστιανισμό και άφελληνισμό τής έλληνικής κοινωνίας και ιδιαίτερα τής παιδείας μας. Άξίες πνευματικές αιώνόβιες, ήθη και παραδόσεις άτίμητης άξίας, παραδείγματα πατριωτικής έξάρσεως και αύταπαρνήσεως στην επιτέλεση του καθήκοντος, άπέναντι στην Πατρίδα και την Οικογένεια χλευάσθηκαν, λαιδωρήθηκαν, πολεμήθηκαν σαν «σκοταδιστικές αντίληψεις» και «μούχλα του σκοτεινού μεσαίωνα»! Η άξιοκρατία κατελύθη, ή διαφθορά σαν λοιμώδης νόσος διεδόθη σε όλα τα στρώματα τής κοινωνίας, ό άκρατος «άτομισμός» άναδείχθηκε σε κυριαρχούσα ιδεολογία μικρών και μεγάλων, οι έννοιες τής αγάπης, τής αύτοθυσίας, τής προσφορής χαρακτηρίσθηκαν «βλακεία» και «άδυναμία», ενώ ή «διαπλοκή» και ό «αισχρός πλουτισμός» έξυπνάδα και ικανότητα!

Ένα πνεύμα «ήσσοнос προσπαθείας», καταναλωτισμού, καλοπέρασης και «βολέματος» διατρέχει την σύγχρονη κοινωνία μας, που λόγω τής διεθνούς και έθνικής συγκυρίας (έκ τής οικονομικής στενότητας, άνεργίας, άκρίδειας και αύξεσης των καταναλωτικών άναγκών κ. ά.) επιτείνει την πνευματική καθίζηση ιδίως των νέων.

Λημονοούμε οι σημερινοί κάτοικοι αύτης τής Χώρας, ότι οι νέοι άνθρωποι που χάρισαν στην Πατρίδα μας την δόξα και την παγκόσμια άναγνώριση τó 1940 (οί παπούδες των σημερινών νέων μας) δέν ήσαν εύκατάστατων και πλουσίων οικογενειών παιδιά. Ούτε γεννήθηκαν, μεγάλωσαν, άνατράφηκαν με άνέσεις και εύμάρεια και χλιδή. Παιδιά και νέοι λιτοδίαιτοι ήσαν, με στερήσεις και θυσίες και σε δύσκολες συνθήκες άντιμετώπιζαν την ζωή και τó μέλλον τους. Εΐχαν όμως και τίς οικογένειές τους, (πατεράδες και μανάδες, στην πλειοψηφία φτωχούς μέν αλλά πλούσιους σε φρόνημα και οικογενειακό

και έθνικό ζήλο), έμψυχωθεί οι καρδιές από τα μεγάλα και άθάνατα Έλληνικά Ίδεώδη τής «Πατρίδας, τής Οικογένειας και τής Θρησκείας», τó τρίπτυχο αύτό που τόσο κακοποιήθηκε από σύγχρονους ήγέτες και ήγετίσκους!

Έτσι έγραψαν τó Έπος, άκριβώς εκείνο, που επί μισόν και πλέον αίώνα τραγουδοῦσαν και τραγουδοῦν οι άπανταχοῦ Έλληνες, ενώ τó περιώνυμο «Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο» έμοίρασε φέτος διβλία στα παιδιά μας του Δημοτικού και του Γυμνασίου με σχεδόν μηδενική άναφορά στις θυσίες και τα τρόπαια τής ένδοξης έποχής εκείνης!

Άπό που νά άντλήσουν τα σημερινά Έλληνόπουλα την αγάπη, τόν ένθουσιασμό, τó πνεύμα άφοσίωσης και θυσίας, για την Πατρίδα, την Οικογένεια, την Πίστη;

Και σαν συνέχεια του συλλογισμού τούτου, τι μπορεί νά προσδοκά κανείς από τα σημερινά παιδιά, όταν αυτά αύριο κληθούν νά τροφοδοτήσουν την Πατρίδα με νέους βλαστούς και «φύλακες» των ιερών και όσίων τής φυλής μας; Όταν από τους σημερινούς νέους, που είναι ώρμιοι νά συγκροτήσουν «οικογένεια», παίρνουν μαθήματα... «έλεύθερης συμβίωσης», με αξιώσεις μάλιστα... «προοδευτικότητας»;

Άλήθεια!: πρόδος είναι ή έλεύθερη συμβίωση ή όπισθοδρόμηση!

Η έλεύθερη συμβίωση θυμίζει τόν αρχαιότατο «θεσμό» τής Παλλακείας.

Εΐδαμε παραπάνω τα χαρακτηριστικά τής έλεύθερης συμβίωσης, όπως τα καταγράφουν δικαστικές αποφάσεις και νομικοί συγγραφείς.

Θά έξετάσουμε τώρα και τα χαρακτηριστικά τής παλλακείας και θά τις συγκρίνουμε.

Δ'

Στó λεξικό τής Έλληνικής γλώσσας διαβάζουμε:

«Παλλακεία» είναι ή συμβίωση γυναικας με άνδρα, χωρίς γάμο».

Στήν ἐγκυκλοπαίδεια δὲ ἡ παλλακεία ἐμφανίζεται σάν «σχέση οὐχί ὄλως παροδική, ἀλλ' ὅπωςδήποτε μονιμωτέρα μεταξὺ δύο προσώπων ἀγάμων ἀντιθέτου φύλου, μὴ δυναμένων νὰ συνδεθῶσι διὰ τοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου».

«Παλλακή ἢ παλλακίς = γυνή ζωσα μετ' ἀνδρός, ὡς ἐάν ἦτο σύζυγος αὐτοῦ»¹³.

Βεβαίως, ἡ παλλακεία εἶναι θεσμός ἀρχαιότητας καί ἀντιμετωπίσθηκε ἀπὸ τὸ δίκαιο διαφοροτρόπως, κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν αἰῶνων (ἀρχαῖοι χρόνοι - Ρωμαϊκὸν δίκαιον - Βυζαντινορρωμαϊκὸν - νεώτερον δίκαιον)¹⁴.

Ὅπως ἐμφανίζεται σήμερα ἡ «ἐλεύθερη συμβίωση», ἐμφανιζόταν εἰς τὸ παρελθὸν ἡ παλλακεία. Ὑπάρχουν μεταξὺ τους πολλὲς ὁμοιότητες καί λιγότερες διαφορές.

Αα) Διαφορές μεταξὺ τῶν δύο φαινομένων.

1) Στήν ἱστορικὴ διαδρομὴ τὸ φαινόμενο τῆς παλλακείας ἀντιμετωπίσθηκε ἀπὸ τὸ δίκαιο καί τὴν κοινωνία, ὅπως εἰπώθηκε, διαφοροτρόπως. Ἔτσι, στήν ἀρχαία ἐποχὴ ἤμποροῦσε νὰ συνυπάρχει παράλληλα με τὸν γάμο καί ἦταν ἀνεκτὴ ἀπὸ τὴν νόμιμη σύζυγο εἴτε ἐκούσια εἴτε ἀκούσια¹⁵.

Ἀντίθετα, ἡ «ἐλεύθερη συμβίωση» ἀποκλείει ὄχι μόνο τὸν γάμο ἀλλὰ καί ἄλλη παράλληλη σχέση καί συνοίκηση.

2) Ἐνῶ καί οἱ δύο «συνοικήσεις» εἶναι ἀντίθετες καί «ἀνταγωνιστικὲς τοῦ συνταγματικῶς καί ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως προστατευομένου γάμου», διαφέρουν μεταξὺ τους κατὰ τὸ ὅτι στήν τελευταία ἱστορικὴ περίοδο ἡ παλλακεία ἐγένετο ἀνεκτὴ, ὅταν οἱ δύο «ἐν παλλακεία συμβιῶντες» δὲν μποροῦσαν νὰ τελέσουν γάμο ἔνεκα κάποιου κωλύματος¹⁶. Ἐμφανιζόταν σάν μιὰ «λύση ἀνάγκης».

Ἀντιθέτως, ἡ ἐλεύθερη συμβίωση προτιμᾶται ὄχι διότι ὑπάρχει κάποιον κώλυμα

γιὰ τὴν τέλεση γάμου, ἀλλὰ διότι οἱ «συμβιῶντες» αἰσθάνονται «καταπιεσμένοι μετ' τὸν γάμο!»

3) Ἡ παλλακεία σὲ ὠρισμένες ἱστορικὲς περιόδους (σὴν ἀρχαία ἐποχὴ ἀλλὰ καί στή Βυζαντινὴ) ἀντιμετωπίσθηκε σάν θεσμός παράλληλος πρὸς τὸν θεσμόν τοῦ γάμου καί ἔτυχε κάποιων εὐεργετικῶν ρυθμίσεων, ἰδίως χάριν τῶν παιδιῶν¹⁷.

Ἐνῶ τὴν ἐλεύθερη συμβίωση ὁ νεώτερος νομοθέτης, ἀφ' ἐνός, δὲν ἀντιμετωπίζει σάν θεσμόν δικαίου, θεωρώντας αὐτὴν σάν μιὰ πραγματικὴ κατάσταση, ποὺ οὔτε ἀναλογικὰ δὲν ἐφαρμόζονται οἱ διατάξεις τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου.

Ἀφ' ἐτέρου, ἀρνεῖται νὰ παρέχει νομικὴ προστασία στὸν ἕτερον τῶν συμβιῶντων ὅταν ἐγκαταλείπεται (συνήθως τὴν «συμβία»), ἀκόμη καί βάσει διατάξεων τοῦ ἐνοχικοῦ δικαίου, θεωρώντας τὴν «ἐλεύθερη συμβίωση» ἀνταγωνιστικὴ τοῦ συνταγματικῶς καθιερωθέντος καί προστατευομένου θεσμοῦ τοῦ γάμου¹⁸.

Ἔτσι, ἡ νομολογία οὔτε τις διατάξεις τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου δέχεται νὰ ἐφαρμόσει ἀναλογικὰ, οὔτε τις διατάξεις τοῦ ἐνοχικοῦ δικαίου, τις ἐκ τοῦ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ¹⁹.

Ε'

Ββ) Ὁμοιότητες μεταξὺ τῶν δύο φαινομένων.

1) Καί οἱ δύο «θεσμοὶ» εἶναι μὴ ἀγνωρισμένοι νομικῶς. Ὁ νομοθέτης, ὅπως εἰπώθηκε, θεωρεῖ τὴν «ἐλεύθερη συμβίωση», σάν μιὰ ἀπλὴ πραγματικὴ κατάσταση. Δὲν τὴν ρυθμίζει σάν νομικὴ σχέση. Μᾶλλον τὴν θεωρεῖ ἀνταγωνιστικὴ τῆς ἐννομῆς καί ἠθικῆς σχέσης τοῦ γάμου, ποὺ εἶναι συνταγματικὰ καταχωρημένος καί πολλαπλῶς προστατεύεται ἀπὸ τὴν ἐννομὴ τάξη²⁰.

Ἡ παλλακεία ἐξ ἄλλου, ἀντιμετωπίσθηκε ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ δικαίου ὡς πραγματικὴ κατάσταση. Ἀργότερα ἐκρίθηκε ἄλλο-

τε ως θεσμός προστατευόμενος υπό του δικαίου, ἄλλοτε μὴ προστατευόμενος μὲν, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ἀντιμετωπιζόντο οἱ συνέπειες. Μεταπελευθερωτικῶς (δηλαδή μετὰ τὸ 1834) ἡ παλλακεία ἐκρίθη ὄχι μόνον, ὡς μὴ προστατευτέα ἀπὸ τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ κατεκρίθη ὡς ποινικὸ ἀδίκημα μὲ τὸ ἄρθρο 658 τοῦ Ποιν. Νόμου, πού τελικὰ καταργήθηκε μὲ τὴν εἰσαγωγή τοῦ Ποιν. Κώδικος, ὁ ὁποῖος ἐκυρώθηκε, ὡς γνωστόν, μὲ τὸν Ν. 1492/17.8.1950 καὶ ἐτέθηκε σὲ ἰσχὺν ἀπὸ τὴν 1.1.1951.

Ἔτσι, *δὲν ἐνδιαφέρει* τὸ Δίκαιον οὔτε ἡ παλλακεία οὔτε ἡ ἐλεύθερη συμβίωση.

2) Καὶ τὰ δύο αὐτὰ φαινόμενα (ἐλεύθερη συμβίωση καὶ παλλακεία) *δὲν* εἶναι ἀποδεκτὰ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Κοινωνία. Ἡ ὑγιάινοσα πλειοψηφία τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ τὰ ἔχει ἀπαξιώσει. Βέβαια, καταργήθηκε ὁ ποινικὸς χαρακτήρας τῆς παλλακείας καὶ δὲν τιμωρεῖται ἡ ἐλεύθερη συμβίωση (ἀφοῦ ἄλλως τε καταργήθηκε καὶ τὸ ἀδίκημα τῆς μοιχείας). Πλὴν ὅμως, ἡ ἐλεύθερη συμβίωση εἶναι πραγματικὴ κατάσταση «ἀνεκτὴ». Ὅταν λέμε ὅτι ἡ Κοινωνία καὶ ἡ Οἰκογένεια... «ἀνέχεται», ἐνοοῦμε ὅτι ἀπαξιώνει καὶ καταδικάζει τὴν ἐλεύθερη συμβίωση ἀναφανδόν, ὅμως σέβεται τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως καὶ τὸ ἀτομικὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν νέων. Ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκογένεια θεωρεῖ «ἥττημα» καὶ ἀτυχία ὅτι ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά της ἀντὶ τοῦ εὐλογημένου γάμου κατρακυλάει στὴν «ἀστεφάνωτη συνοίκηση»²¹!

3) Τόσο ἡ παλλακεία (σὰν φαινόμενο παλαιότερο), ὅσο καὶ ἡ ἐλεύθερη συμβίωση (σὰν «σύγχρονο» φαινόμενο) ἀντιμετωπίζονται ἀρνητικὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει μόνον τὸν γάμο ὡς ἱερὸ θεσμό, πού τὸν ἔχει ἀναγάγει σὲ «Μυστήριον μέγα εἰς Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν», τὸν εὐλογεῖ, τὸν ὑποστηρίζει, τὸν προστατεύει καὶ παντοιοτρόπως βοηθεῖ τὴν οἰκογένεια, ἰδιαίτερος δὲ τὴν πολύτεκνη οἰκογένεια.

Ἐνῶ, τόσον τὴν παλλακεία (παλαιότερα), ὅσο καὶ τὴν «ἐλεύθερη συμβίωση» σήμερα τὶς καταδικάζει σὰν *ἀθέτους* «θεσμούς», ἀντικειμένους εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου καὶ σὰν «μέσα» πού διευκολύνουν τὴν πορνεία - μοιχεία σὲ μόνιμη βάση²²!

4) Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι καὶ οἱ δύο αὐτοὶ «θεσμοὶ» λειτουργοῦν ἀρνητικὰ καὶ διαλυτικὰ γιὰ τὴν οἰκογένεια, τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος γενικώτερα.

Τόσο μεσοπρόθεσμα, ὅσο καὶ κυρίως μακροπρόθεσμα συντελοῦν εἴτε συνειδητὰ εἴτε ἀνεπίγνωστα στὴν φθίνουσα πορεία τοῦ Ἔθνους. Ἡ Ἑλληνικὴ Πατρίδα ἔχει ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ πολυθρῦλητο «δημογραφικὸ πρόβλημα»!

Αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ λυθεῖ παρὰ μὲ νέες οἰκογένειες πού ἔχουν γερά ἠθικά καὶ ψυχολογικά θεμέλια. Οἰκογένειες πού ἰδρύονται ἀπὸ ἀνθρώπους νέους, γεμάτους ἀπὸ ἀγάπη καὶ αὐταπάρηση καὶ οἱ ὅποιοι ρίχνονται στὸν ἀγῶνα δημιουργίας οἰκογένειας, χωρὶς κρατούμενα, πρόθυμοι νὰ προσφέρουν τὰ πάντα καὶ νὰ προσφερθοῦν ἰσοδίως γιὰ αὐτοὺς πού ἀγαποῦν! Ὁχι. Δὲν ἔχει ἀνάγκη ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ φτωχοὺς ἐρασιτέχνες τῆς ζωῆς, «συμβιούντες» καὶ «ἀπολαμβάνοντες» σήμερα, ἔτοιμοι δὲ νὰ τὰ... «βροντηξοῦν» αὐριο!

Οἱ «ἐν ἐλευθέρᾳ ἐνώσει» συμβιούντες προχωροῦν στὴ λύση αὐτῆ, γιὰ τὴν κυρίως τοὺς ἐξασφαλίζει τὴν... ἐλεύθερη ὀποτεδήποτε λύση τῆς «συμβίωσης». Δὲν θέλουν νὰ τεθοῦν κάτω ἀπὸ «περιοριστικὲς νομικὲς δεσμεύσεις» καὶ «δὲν θέλουν νὰ αἰσθάνονται... καταπιεσμένοι!» Θέλουν νὰ «γεύονται» τὰ ἀγαθὰ τῆς συζυγίας, χωρὶς ὅμως τὶς ὑποχρεώσεις τοῦ γάμου καὶ τὰ βάρη τῆς οἰκογένειας!

Εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναμένει ἡ Πατρίδα καὶ ἡ Κοινωνία, ὅτι οἱ τέτοιας νοοτροπίας ἄνθρωποι θὰ δημιουργήσουν... πολύτεκνη οἰκογένεια; Λογικὰ τὸ πιθανώτερο εἶναι καὶ τὸ ἕνα ἢ δύο παιδιά (ἄν... κάνουν), νὰ καταντήσουν «ζωντόρφανα» ἢ προβλημα-

τικά ή μαζί με τη μητέρα τους να γίνουν πρόσθετο «δάρος» της πατρικής της οικογένειας²³.

ΣΤ'

Από όσα εκθέσαμε γίνεται πρόδηλο ότι ουσιαστικάδέν υπάρχει καμία διαφορά έννοιολογική - κοινωνιολογική - νομική μεταξύ των *ἀθέσμων* «θεσμών» «ἐλεύθερης συμβίωσης» και παλλακειάς. Αντίθετα, τόσο από άποψη γενεσιουργῶν αἰτίων, όσο και από άποψη «λειτουργίας» των ταυτίζονται.

Τις τελευταίες δεκαετίες διάφοροι διανοούμενοι, μεταξύ τῶν ὁποίων και νομικοί, με «νεωτερικὲς - προοδευτικὲς» ἀντιλήψεις, ἀγωνίστηκαν και πέτυχαν τὴν... «ἀναμόρφωση» τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου, με ἀνάλογη τροποποίηση και σχετικῶν ἄρθρων τοῦ ποινικοῦ δικαίου! Μὲ τοὺς νόμους 1329/1983, 1272/1982 και 1609/1986 ἔφεραν τὰ «πάνω - κάτω»! Καθιέρωσαν τὸν ἀντικειμενικὸ κλονισμό τοῦ γάμου, ἐπέβαλαν τὸν πολιτικὸν γάμον, (τὸν ἤθελαν μάλιστα *ὑποχρεωτικὸ και τὸν θρησκευτικὸ... προαιρετικὸ*), καθιέρωσαν τὸ λεγόμενον κοινῶς «αὐτόματο» διαζύγιο, και τὸ συναινετικὸ, μεταβάλλοντας τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου σὲ μιά... ἀπλὴ σύμβαση, κατάργησαν τὸ ἀδίκημα τῆς μοιχείας, οὐσιαστικά «ἐνομιμοποίησαν» τίς ἀμβλώσεις και ἄνοιξαν διάπλατα τὸν δρόμο για τὴν διάπραξη φοβερῶν ἐγκλημάτων κατὰ τῆς ἀνθρώπινης ἀγέννητης ζωῆς, και τοῦ μέλλοντος τῆς Πατρίδας, με τὴν ἀνθρωποθυσία 400.000 περίπου κυφορουμένων ὑπάρξεων κάθε χρόνο!

Αφοῦ ἐπέτυχαν ὅλους τοὺς «ἄθλους» ἔκριναν σκόπιμο, για τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξη τῆς «προοδευτικότητας» να ἀγωνιστοῦν για να «καθιερώσουν» ὅρους νομικούς, ποὺ να «ἐκβάλλουν» ἀπὸ τὸ νομικὸ και κοινὸ λεξιλόγιο τῶν Ἑλλήνων λέξεις και ὅρους «κακὸν ἡγουσιν» και «ἀπαξιωτικούς» στὴν κοινωνικὴ συνείδηση τοῦ ἔλ-

ληνικοῦ λαοῦ. Ἔτσι λοιπόν, για να ἀμβλύνουν τὴν κοινωνικὴ ἀπαξίωση ἀλλὰ και τὸ αἶσθημα τῆς ἐνοχῆς στοὺς παραβάτες και προδότες τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας και στοὺς ἐγκληματίες τῆς φοβερῆς ἀμβλώσεως, ἐφεύραν νέους ὅρους, ποὺ και ὁ νομοθέτης «διορθώνοντας ἑαυτὸν» δέχθηκε να καταγραφοῦν στοὺς σχετικὸς κώδικες νόμων:

Ἐντὶ τοῦ κακὸν ἡγουσιν «ἐξώγαμα τέκνα» τίθεται ὁ ὅρος: Τέκνα χωρίς γάμο.

Ἐντὶ τοῦ ἐγκληματικοῦ «Ἄμβλωση», τίθεται ὁ ὅρος: Τεχνητὴ διακοπὴ ἐγκυμοσύνης!

Ἐντὶ διαφήμιση μέσων ἀμβλώσεως, τίθεται τώρα: Διαφήμιση μέσων τεχνητῆς διακοπῆς τῆς ἐγκυμοσύνης...

Κατι ἀνάλογο γίνεται και με τὴν «ἐλεύθερη συμβίωση». Καίτοι στὴν ἑλληνικὴ νομικὴ ὀρολογία εἶχαμε ἀπὸ τὸ παρελθὸν - ἀπώτερο και πρόσφατο - τὸν ὅρον: *Παλλακειά, ὡς ἀπαξιωτικὸ στὴν κοινωνικὴ συνείδηση, τὸν βαπτίζουν «ἐλεύθερη συμβίωση» ἢ «ἐλεύθερη ἔνωση»!* Πῶς να τὴν ἐπαναφέρουν με τό... καταφρονητικὸ αὐτὸ ὄνομα;

Ἐντὶ να γίνουν πρωτοπόροι και ἡγετικὲς φυσιογνωμίες στὸν ἀγῶνα για τὴν ἀνάπτυξη τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκογένειας. Τὴν ἄμεση και ἀποτελεσματικὴ στήριξη τοῦ Γάμου. Τὴν με κάθε τρόπο και μέσο ἐνίσχυση τῆς Πολύτεκνης Οἰκογένειας, ὅπως ἐπιτάσσει τὸ Σύνταγμα (ἄρθρ. 16), ὡστε να ἀναστραφεῖ ἡ πληθυσμιακὴ συρρίκνωση τῆς Ἑλλάδας, καθ' ὄν χρόνον πολὺ πληθαίνουν γειτονικοὶ λαοί... Ἐντὶ να γίνουν ἐθναπόστολοι για τὴν ἐνίσχυση τῆς Οἰκογένειας, τοῦ Σχολείου και τῆς Παιδείας γενικώτερα, για να ἀνταποκριθοῦν στὴν ἀποστολὴν τους, ὅπως ἐπιτάσσει τὸ Σύνταγμα «για τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐθνικῆς και θρησκευτικῆς συνείδησης»²⁴. Ἐντὶ τῆς ἐυγενοῦς αὐτῆς ἐθνικῆς προσπάθειας, καταγίνονται για να «παλινορθώσουν» τὴν καταδικασμένη και περιφρονημένη και

διαλυτική του ιεροῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας» παλλακείαν, μὲ καινούργιο ὄνομα, βαπτίζοντάς την: «*Ἐλεύθερη συμβίωση*» ἢ «*Ἐλεύθερη Ἐνωση*»! Νομίζουν ὅτι ὠθοῦν ἔτσι τὴν Ἑλληνικὴ Κοινωνία στὴν πρόοδο! Ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι πρόοδος εἶναι καθαρὴ ὀπισθοδρόμησι!

Δρ. Ν. ΦΙΛΟΛΑΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1) Πυθαγόρας, παρ' Ἰαμβλ. 169: «Ἄρχὴ ἐστὶν ἡ περὶ τῶν οἰκῶν δικαία διάθεσις τῆς ὅλης ἐν ταῖς πόλεσιν εὐταξίας. Ἀπὸ γὰρ τῶν οἰκῶν αἱ πόλεις συνίστανται».

2) Μπαλῆς Γ., «Οἶκος. Δίκαιον» (1956), σελ. 3: «Ἐν τῇ οἰκογενεῖα γεννῶνται, σφυρηλατοῦνται καὶ δοκιμάζονται τὰ ὑψηλὰ αἰσθήματα τῆς στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως, τῆς αὐτοθυσίας καὶ αὐταπαρνήσεως, τῆς ἀγάπης καὶ φιλαλληλίας, ἄντα αἰσθήματα ἐκπορευόμενα ἐκ τῆς οἰκογενείας καὶ μεταδιδόμενα εἰς τὰ διάφορα κοινωνικὰ στρώματα ἐκτρέφουν καὶ ἀνυψοῦν τὸ πρόσωπον εἰς ἀνώτερα ἐπίπεδα πολιτισμοῦ. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃν ἡ ρύθμισις τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου καὶ ἐν γένει τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ κατ' ἐξοχὴν σπουδαῖον μέλημα τῆς πολιτείας καὶ δὴ καθ' ἀπάσας τὰς λειτουργίας αὐτῆς».

3) Ἴδε «Νομικὸ Βῆμα», Τόμ. 48 (2000) σελ. 1447.

4) Αὐτόθι, σελ. 1451.

5) Αὐτόθι, σελ. 1448: «Κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς ἐλεύθερης συμβιώσεως εἶναι ὅτι αὐτὴ λύεται ἐλευθέρως ὁποτεδήποτε ἀπὸ ἐκάτερο τῶν προσώπων, ἐνῶ ὁ γάμος λύεται μὲ τὸ θάνατο ἐνὸς τῶν συζύγων, εἴτε μὲ τὴν ἐκδοσὴ ἀμετάκλητης περὶ διαζυγίου ἀποφάσεως».

6) Εἶναι παλαιωτάτῃ ἀρχὴ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, ποὺ ἀνάγεται στοὺς Πανδέκτες καὶ εἰς τὰ Βασιλικά: *Pater is est quem nuptiae demonstrant* = Ὁ πατὴρ ἀπὸ τῶν γάμων δείκνυται καὶ πέρασε ἀπαρράλακτως εἰς τοὺς νεωτέρους Νόμους ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Α. Κ., ὅπου ἔχει ἀποτυπωθεῖ στὸ ἄρθρο 1465 σὺν «Τεκμήριο καταγωγῆς ἀπὸ γάμο».

7) Πράξ. Ἀποστ. Κεφ. Στ' στίχ. 35.

8) Ἴδε «Νομ. Βῆμα», Τόμ. 42 (1994), σελ. 1133, Σημ. 104.

9) Τοῦτο ἀποδεικνύεται δυστυχῶς ἀληθινὸ, ἀφοῦ ἀπὸ τὴν διάταξιν τοῦ -ἄρθρου 1515 Α. Κ. προκύπτει ὅτι «Ἡ γονικὴ μέριμνα τοῦ ἀνήλικου τέκνου ποὺ γεννήθηκε καὶ παραμένει χωρὶς γάμο τῶν γονέων του ἀνήκει στὴν μητέρα» καὶ εἶναι προφανῆς ἡ δυσπιστία τοῦ Νομοθέτου πρὸς τὸν «ἐκτός γάμου πατέ-

ρα», ποὺ ὁ ἀτομισμὸς του ἐπιθυμεῖ μόνον νὰ ἔχει «ὀμόκλινη σύντροφος» καὶ ὄχι σύζυγο, ἀφοῦ ἐν συννεχεία λέγει: «Σὲ περίπτωσιν ἀναγνώρισής του, ἀποκτᾷ γονικὴ μέριμνα καὶ ὁ πατέρας, ποὺ ὁμοῦς τὴν ἀσκεῖ ἂν ἔπαψε ἡ γονικὴ μέριμνα τῆς μητέρας ἢ ἂν αὐτὴ ἀδυνατεῖ νὰ τὴν ἀσκήσει γιὰ νομικοὺς ἢ πραγματικοὺς λόγους».

10) «Νομικὸ Βῆμα», ὅπ. ἀνωτ. σελ. 1446. Καὶ Τόμ. 52 - σελ. 1005.

11) Ἀπὸ τὴν ἐναρξὴ ἰσχύος τοῦ Α. Κ. (Φεβρουάριος 1946) δὲν ἀνεγνωρίζετο ὁ ἀντικειμενικὸς κλονισμὸς τῆς ἔγγαμης συμβίωσης», δικαίωμα νὰ ζητηθεῖ διαζύγιο εἶχε μόνον ὁ ἀνάιτος σύζυγος. Ὅχι ὁ ὑπάιτιος. Μετὰ τὴν μεταρρύθμισιν ποὺ ἐγένετο μὲ τὸν Ν. 1329/1983 καθιερώθηκε καὶ ὁ ἀντικειμενικὸς κλονισμὸς. Τοῦτο σημαίνει πὼς ἀπὸ τότε δικαίωμα νὰ ζητηθεῖ διαζύγιο ἔχει ὁ ὑπάιτιος σύζυγος, μόνον ποὺ πρέπει νὰ κάνει λίγη... «ὑπόμονη» νὰ περάσουν τέσσαρα χρόνια σὲ διάστασι! Μὲ ἄλλα λόγια, εἶναι σὺν νὰ λέγῃ ὁ νομοθέτης τοῦ Ν. 1329/1983 στὸν μοιχό: Εἶσαι σύζυγος. Μ π ο ρ ε ῖς ἂν θέλεις νὰ ἀπατήσεις τὴν σύζυγό σου. Δὲν θὰ τιμωρηθεῖς. Μπορεῖς νὰ φύγεις ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ στέγη, ἀφήνοντας σύζυγο καὶ παιδιὰ. Μπορεῖς καὶ νὰ συνοικήσεις μὲ τὴν «νέα σύντροφός» σου. Μὴ φοβηθεῖς ἀφοῦ τὸ ἀδίκημα τῆς μοιχείας ἔχει καταργηθεῖ. Μπορεῖς ἂν θέλεις ἕστερα ἀπὸ τέσσαρα χρόνια νὰ ἔλθεις στὸ δικαστήριον καὶ νὰ ζητήσεις καὶ νὰ λάβεις τὸ «θραβεῖο» γιὰ τὴν λιποταξία σου... Τὸ «αὐτόματο διαζύγιο»! Ἀκόμη μπορεῖς καὶ νὰ παντρευτεῖς τὴν «ποτὲ μοιχαλίδα», ἀφοῦ τὸ κώλυμα «ἐνεκα μοιχείας» ἔχει ἤδη καταργηθεῖ!

12) Μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ ἀδικήματος τῆς μοιχείας καὶ τοῦ κωλύματος τοῦ γάμου «ἐνεκα μοιχείας» οἱ μοιχευθέντες δὲν ἤμποροῦν νὰ συζευχθοῦν ἐὰν ὁ νόμιμος γάμος τοῦ ἐκτενοῦ τῶν μοιχῶν δὲν εἶχε λυθεῖ ἀ μ ε τ α κ λ ῆ τ ω ς, διότι ἐκωλύετο ἀπὸ τὸ «κώλυμα ἀπὸ γάμο ποὺ ὑπάρχει» τοῦ ἄρθρου 1354 Α. Κ., καὶ ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῆς ποινῆς ἐπὶ διαπράξει τῆς διγαμίας τοῦ ἄρθρου 356 Π. Κ. Εἶχαν ὁμοῦς τὴν δυνατότητα νὰ συζοῦν... «ἐν ἐλευθέρῃ συμβίωσει»!

13) Λεξικὸ Μπαμπινιώτῃ καὶ Ἑγκυκλοπαίδεια Ἑλευθερουδάκη, Λήμμα: *Παλλακεία*.

14) «Ἡ παλλακεία ἀπὸ ἀπόψεως δικαίου ἐθεωρήθη ἀρχαίωθεν ὅτε μὲν ὡς ἀπλὴ πραγματικὴ κατάστασις, ὅτε δὲ ὡς ἔννομος σχέσις. Εἰς τὴν Ὀμηρικὴν ἐποχὴν:

«Ὅταν κυριεῦται μιὰ πόλις οἱ ἄνδρες φονεύονται ἢ πωλοῦνται ὡς δούλοι. Αἱ γυναῖκες λαμβάνονται, ὡς παλλακίδες, ἐὰν εἶναι ἐλκυστικά, καὶ ὡς δούλαι ἐὰν δὲν εἶναι... Ἡ Ἀρχαῖκὴ κοινωνία εἶναι ἕνας πατριαρχικὸς δεσποτισμὸς, συγκερασμένος μὲ τὸ κάλλος καὶ τὴν ὀργὴν τῆς γυναικός... Θεωρητικῶς, ὁ πατὴρ εἶναι ὑπέρτατος: ἤμπορεῖ νὰ ἔχη ὅσας παλλακίδας ἐπιθυμεῖ...».

Dyrgant, «Παγκόσμιος Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ», Τόμ. Β' σελ. 61 ἐπ. 63 ἐπ.

15) Είς την περίοδον τὴν Ἀθηναϊκὴν: «Ὁ ἄνδρας πλὴν τῆς συζύγου ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ καὶ παλλακίδα.

Οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος ἐπιτρέπουν τὴν παλλακειάν. Μετὰ δὲ τὴν Σικελικὴν κατατροφὴν τοῦ 415 π.χ., ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν μειοῦται, ἀπὸ τὸν πόλεμον, ὁ νόμος ἐπιτρέπει ρητῶς τοὺς διπλοὺς γάμους: Τὸν νόμιμον καὶ τὴν παλλακειάν».

Dyrrant, ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 316 ἐπ.

16) Ἴδε Σημείωσις πρὸ πάνω 12.

17) «Εἰς τὴν Ρώμην πρῶτος ὁ Αὐγουστος διὰ τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰούλιος καὶ Πάπιος Ποππαίου Νόμων ἐπέτρεψεν ὅπως μεταξὺ προσώπων, ἅτινα δὲν ἠδύνατο νὰ συναφθῶσι εἰς γάμον, ἰδρῦνται σχέσις, ἦν ἀπεκάλεισε *consubiatus*, παλλακειάν, ὁρίσας μάλιστα καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἀπορροῶντα ἔννομα ἀποτελέσματα, διὰ τε τὴν παλλακίαν καὶ τὰ ἐκ ταύτης τέκνα... Ὁ Ἰουστινιανὸς ὄχι μόνον ἐχορήγησε κληρονομικὸν δικαίωμα εἰς τὴν παλλακίαν καὶ τὰ τέκνα ἔναντι τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ καὶ εἰσήγαγεν μέτρα, ὅπως μετατρέψῃ τὴν παλλακειάν εἰς γάμον καὶ τὴν, δι' ἐπιγενομένου γάμου, νομιμοποιήσῃ τῶν ἐκ ταύτης τέκνων».

Ἐγκυκλοπαίδεια Ἐλευθερουδάκη, ὅπ. π. σελ. 378.

18) Ὅσο ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων ἐπιμένει νὰ ἀντιμετωπίζει τὴν «ἐλεύθερη συμβίωσις» ὡς μιὰ πραγματικὴ κατάστασις, ποῦ δὲν ἐνδιαφέρει τὸ δίκαιο, τόσο μερικοὶ νομικοὶ ἀγωνίζονται «ἐναγωνίως» νὰ τὴν κάνουν (τὴν νομολογία) νὰ δεχθῆι νὰ «προστατεύσει»... τὴν ἀδικουμένη συνήθως «συμβίαν» ἔναντι τοῦ ἀδικούντος συντρόφου τῆς... Οἱ «προοδευτικοὶ αὐτοὶ διανοούμενοι καὶ συγγραφεῖς σὲ πρώτη φάσις ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἠθικὴ ἀναγνώρισις τοῦ «θεομοῦ». Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ προσπάθεια μίᾳς ἐκ τῶν νομικῶν αὐτῶν συγγραφέων νὰ «ἀξιοποιήσῃ» μιὰ φράσις τῆς δημοσιευθείσης ὑπ. ἀριθ. 204/1999 ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου Κοζάνης, ποῦ κάνει λόγο γιὰ τὴν σχέση «ἐλεύθερης συμβίωσης» καὶ τῆς ἔννοιας τῶν χρηστῶν ἡθῶν. (Ἴδε «Νομ. Βῆμα» τόμ. 48 σελ. 1446). Ἀφοῦ ἀποδοκιμάζει τὴν κρίσις τῆς ἀπόφασις, ποῦ ἀπορρίπτει τὸ σχετικὸ αἴτημα προστασίας τῆς ἐνάγουσας «συμβίωσης» κατὰ τοῦ... «συμβίου» τῆς, περιχαρῆς, ἐν συνεχείᾳ, γράφει σχετικὰ τὰ ἑξῆς:

«*Επιβάλλεται ὅμως νὰ τῆς ἀναγνωρισθῆι τουλάχιστον ὅτι μὲ εὐθύτητα διατυπώθηκε σ' αὐτὴν ἡ ἀποψη πὼς σήμερα ἡ ἐλεύθερη συμβίωσις δὲν ἀντιβαίνει στὰ χρηστὰ ἡθῆ» (sic)!... Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ πρόσφορος τῆς ἐλεύθερης ἔνωσις στὰ χρηστὰ ἡθῆ δὲν συγκαταλέγεται στὰ ἐπιχειρήματα τῆς ἐδῶ δημοσιευομένης ἀπόφασις γιὰ τὴν ἀπορρίψῃ τῆς ἀναλογικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀρθροῦ 1400, καὶ αὐτὸ εἶναι ὁπωσδήποτε μιὰ πρόοδος σὲ σχέσει μὲ ἀντίθετες κα-*

τασκενὲς τοῦ παρελθόντος!»

Εἶναι ἄξιο ὑπογράμμισις ὅτι τῆς σχολιαζόμενης ἀπόφασις οἱ σκέψεις χαρακτηρίζονται (ἀπὸ τὴν συγγραφέα) «*ἐπιχειρήματα*», ἐνῶ οἱ ἀντίθετες τοῦ παρελθόντος, ποῦ ἔκριναν ὅτι ἡ «ἐλεύθερη συμβίωσις» προσκορῶει στὰ χρηστὰ ἡθῆ χαρακτηρίζονται... «*κατασκευές!*»

Εἶναι πρόδηλη ἡ ἐπιθυμία τῆς νὰ μὴ θεωρεῖται ὅτι ἀντίκειται στὰ χρηστὰ ἡθῆ ἡ «ἐλεύθερη ἔνωσις»!

19) Ἴδε, Πολ. Πρωτ. Ἀθηνῶν 778/2004, Ν. Β. Τόμ. 52 - σελ. 1004, ὅπου καὶ λοιπὴ νομολογία.

20) Ἴδε, Σύνταγμα, ἄρθρ. 21.

21) Στὴ μικρὴ κοινωνία τῆς κωμοπόλεως Λ. δύο πρωτεξάδελφια... «ἀγαπήθησαν». Δὲν ἦταν ἕνας παροδικὸς δεσμός. Ἀποφάσισαν νὰ... μὴ διαλύσουν τὴν σχέση τους. Ἡ περίπτωσις τους συντάραξε τὴν μικρὴ κοινωνία, καὶ τοὺς συγγενεῖς, ὅταν συνειδητοποιήσαν ὅτι ὁ πατέρας τοῦ νέου καὶ ἡ μητέρα τῆς νέας, (ποῦ ἦσαν ἀδελφία)... *θὰ γίνονταν «συμπεθέροι»!* Γάμος ἦταν ἀδιανόητο νὰ γίνεῖ, ὄχι μόνον γιὰ τὴν ὑπῆρχε «κώλυμα συγγενείας ἐξ αἵματος» (ἄρθρ. 1356 Α. Κ.), ἀλλὰ κυρίως γιὰ τὴν μὴ τέτοια «ἔνωσις» θὰ ἦταν αἰτία μεγάλου σκανδάλου, «ρεζιλιάματος» τῆς συγγενείας καὶ ἀνεξίτηλης κακοφημίας γιὰ ὅλη τὴν μικρὴ κοινωνία τῆς κωμοπόλεως. Οἱ δύο νέοι ἀμετάπειστοι προχώρησαν στὴν «συννοίκηση». Ὅμως ἡ ἀποδοκιμασία ἀπὸ ὅλη τὴν κοινωνία καὶ ἡ ψυχολογικὴ πίεσις ποῦ τοὺς ἀσκήθηκε ἦταν ἀφόρητη! Τὴν ἐπόμενη ἑβδομάδα ἀναγκάστηκαν (ντροπιασμένοι) νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν πόλιν ποῦ γεννήθηκαν καὶ νὰ... ξενητευθῶν, μακριὰ ἀπὸ γονεῖς, ἀδελφία, συγγενεῖς καὶ συμπολίτες...

Δὲν διαφέρει, λοιπόν, οὐσιαστικὰ ἡ «ἐλεύθερη συμβίωσις» ἀπὸ τὴν παλλακειάν!

Καὶ νεώτεροι κοινωνιολόγοι, νομικοὶ καὶ συγγραφεῖς συνομολογοῦν ὅτι:

«*Παλλακεία*: εἶναι ἡ συμβίωσις ἑτεροφύλων ἀγάμων. Εἶναι θεομὸς ἀρχαιότατος καὶ γνωστὸς στὰ κλασικὰ δίκαια (ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ - Ρωμαϊκὸ). Ἦδη μὲ τὴν ὑποχώρησις τῶν συντηρητικῶν ρυθμίσεων τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου, ἡ ἐλεύθερη συμβίωσις παρέχει βάση γιὰ τὴν παραγωγὴ ἔννομων συνπελιῶν, μεταξὺ τόσο τῶν συμβιούντων ὅσο καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν τρίτων». (Ἴδε Ἐγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούζ, σὺδ παραπάνω λῆμμα).

22) Ἦδη, ἡ παλλακεία εἶχε καταδικασθῆι ὀριστικὰ μὲ τὶς Νεαρεῖς 89 καὶ 91 τοῦ Λέοντος Σοφοῦ.

Ὅπως δὲ ἐκεῖνη τότε, καὶ σήμερα ἡ συνώνυμὴ τῆς «ἐλεύθερης συμβίωσις» καταδικάζεται ἀπὸ τὸ ἰσχύον Κανονικὸ δίκαιο τῆς Ἐκκλησίας.

23) Ὁ αἰμίμητος καθηγητὴς τοῦ Ἀστικῶν Δικαίου Χ. Πράτοικας εἶχε ὀνομάσει «Ζωντόφανα» τὰ παιδιά, ποῦ «στεροῦνται» τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα ἢ καὶ τοὺς δύο, καίτοι αὐτοὶ ζοῦν!

24) Σύνταγμα, ἄρθρ. 16.

ΕΟΡΤΑΣΜΟΙ

Με την λήξη του 2006, έωρτάσαμε τὰ ἐξήντα χρόνια τῆς ίδρύσεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐργαζομένης Νεολαίας, τῆς κυκλοφορίας τῆς «Ζωῆς τοῦ Παιδιοῦ» καὶ τῆς «Διακηρύξεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων».

Ποιὸ ὅμως εἶναι τὸ νόημα αὐτῶν τῶν ἐορτασμῶν καὶ τῶν ἐπετειῶν; Εἶναι μιὰ ἀναδρομὴ στὰ περασμένα, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὰ παλὰ; Ἡ εἶναι ἀπλῶς μιὰ γιορτὴ καί... *finito la musica, passato la fiesta?* Ὁχι. Οἱ ἐορτασμοὶ γενικῶς καὶ ἰδιαιτέρα αὐτοί, ἔχουν νὰ μᾶς δώσουν κάτι περισσότερο. Νὰ μᾶς θυμίσουν κάποια πράγματα ποὺ συνέβησαν κάποτε καὶ νὰ μᾶς δώσουν ἀφορμὴ γιὰ κάποιες σκέψεις καὶ ἀποφάσεις σχετικὲς μὲ τὸ σήμερα.

Ὅλα αὐτὰ δὲν ἐγίναν τυχαίως. Προνηγήθηκε πολλὴ δουλειὰ πνευματικὴ. Καὶ μελέτη. Καὶ ὀργάνωσις. Καὶ ἀφιέρωσις ζωῆς, γιὰ τὴν χριστιανικὴ καλλιέργεια τοῦ λαοῦ μας. Γιὰ τὸ ξεκαθάρισμα πίστεως καὶ ἀπιστίας. Ἡ ἄρνησις, ἀντιστάσεως μὴ οὔσης, εἶχε διακηρύξει *urbi et orbi*, ὅτι «ἡ ἐπιστήμη ἀπέδειξε πῶς δὲν ὑπάρχει Θεός». Καὶ εἶχε γίνει πιστευτό.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ξεκαθάρισε ἡ Διακήρυξις. Καὶ εἶχαμε τὴν ἐντύπωσι ὅτι τελειώσαμε. Ἀλλὰ ὄχι. Ἡ ἄρνησις ἐπανῆλθε πρὸ πολλοῦ καὶ εὐρίσκεται σήμερα ἐν πλήρει δράσει. Ἄλλοτε θεωρητικὰ (ἐγίνε πάλι τῆς μόδας ἡ θεωρία τοῦ Δαρβίνου) καὶ ἄλλοτε στὴν πράξι (φάγωμεν, πῖωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν). Ἐξ οὗ καὶ τὰ τηλεοπτικὰ κανάλια ποὺ ρυθμίζουν σήμερα τὴν ζωὴ μας, προβάλλουν μονίμως δύο μεγάλα θέματα: τὰ ζώδια ποὺ μᾶς κυβερνοῦν, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει Θεός, καὶ τὴν... κουζίνα.

Ἀλλὰ ὅλα αὐτά, εἶτε τὸ καταλαβαίνου-

με εἶτε ὄχι, μπαίνουν στὴ ζωὴ μας καὶ στὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν μας καὶ τὴν ξεθεμελιώνουν. Καὶ ἂν ἐμεῖς εἶχαμε τὴν τύχη νὰ βροῦμε μιὰ Διακήρυξι στὰ νεῖατά μας καὶ νὰ γνωρίσουμε τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεως καὶ τὸ ψεῦδος τῆς ἀθεΐας καὶ μπορούμε νὰ ἀντιστεκόμαστε, τὰ παιδιά μας πῶς θὰ ἀντισταθοῦν; Ἡ ἄρνησις δουλεύει καὶ σήμερα συστηματικὰ, χωρὶς νὰ κουράζεται. Γι' αὐτὴν, ὅ,τι ἐλέχθη πρὶν ἀπὸ ἓνα καὶ δύο αἰῶνες, εἶναι πάντα ἐπίκαιρο. Ἀκόμα καὶ ὡς ἀσύστατη ἢ ξεπερασμένη θεωρία. Φτάνει νὰ κλονίζη τὴν πίστι. Καὶ ἄς διακηρῦσσουν οἱ κορυφαῖοι σημερινοὶ καὶ οἱ παλαιότεροι θεμελιωταὶ τῶν ἐπιστημῶν ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἀναφέρεται στὸ ἐπιστητὸ καὶ ἡ πίστις στὸ ὑπερβατικὸ καὶ καμμία ἀντίθεσις δὲν ὑπάρχει μεταξύ τους.

Ὁ ἐορτασμὸς τῆς Διακηρύξεως, μᾶς ἔφερε στὸ νοῦ καὶ ἐκείνους ποὺ τὴν ἐδημιούργησαν μὲ ἀφιέρωσι ζωῆς καὶ μᾶς ἄφησαν ἓνα μεγάλο παράδειγμα γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ ἐργάζεται κανεὶς, συνεχῶς καὶ συνεχῶς, γιὰ τὰ μεγάλα πνευματικὰ ἔργα καὶ νὰ μὴν ἀφήνη τοὺς τσαρλατάνους νὰ ἀλωνίζουν ἀνεξέλεγκτοι.

Θὰ θέσω ἓνα τελευταῖο ἐρώτημα: Ἐμεῖς, σήμερα, ἔχουμε μιὰ τέτοια ἀφιέρωσι ζωῆς στὸ πνευματικὸ ἔργο ποὺ ἐπιτελοῦμε ἢ τὸ ἔχουμε ὡς πάρεργο; Ἐρώτημα θέτω. Τὴν ἀπάντησι θὰ τὴν δώσῃ ὁ καθένας στὸν ἑαυτό του. Ἐνα σημεῖωμα, ὅπως αὐτό, δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα οὔτε τὸ δικαίωμα νὰ προχωρήσῃ περισσότερο, χωρὶς νὰ ὑπερβῇ τὰ ἐσκαμμένα, ποὺ τὰ προσδιορίζει ὁ ἐπίτιλός του: Προβληματισμοί. Καὶ αὐτὸς ἀφορᾷ καὶ τὸν γράφοντα καὶ τὸν ἀναγνώστη.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

Ὁ ἐφετεινὸς ἐορταστικὸς κύκλος ἔκλεισε ἐδῶ καὶ ἓνα μῆνα ἀφήνοντας ὅμως ἐντυπώσεις, οἱ ὁποῖες χρήζουν τὸν πρέποντα σχολιασμό. Στὰ χριστουγεννιάτικα μηνύματα τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. κ. Χριστοδοῦλου μεταξὺ τῶν ἄλλων γίνεται λόγος, ὅτι οἱ πιστοὶ δὲν πρέπει νὰ ἀντιλαμβάνονται τὰ Χριστοῦγεννα ὡς μία ἐορτὴ μὲ ἐμπορικὸ χαρακτήρα. Ἐξ ἄλλου γιὰ τὴν ἀποχριστιανοποίηση τῶν ἐορτῶν τῶν Χριστογεννῶν γίνεται εὐρὺς λόγος στὸν ἡμερήσιο τύπο τῶν ἡμερῶν ἐκείνων γιὰ ἐκδηλώσεις στὶς χώρες τῆς Δύσεως, σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες μὲ πρόσχημα τῶν μειονοτήτων (μουσουλμάνων κ.λ.π.) ὡς μεταναστῶν πού κατοικοῦν ἐκεῖ, πρέπει νὰ παραλειφθοῦν ἔθιμα τὰ ὁποῖα θυμίζουν τὸν χριστιανικὸ χαρακτήρα τῆς ἐορτῆς, ὅπως τὴν ἀνταλλαγὴ καρτῶν μὲ τὶς εὐχὲς «καλὰ Χριστοῦγεννα», τὰ ἔλατα στοὺς δημόσιους χώρους, τὰ φωτάκια στοὺς δρόμους τοῦ Λονδίνου. Καὶ τὸ ἐρώτημα πού τίθεται εἶναι: Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία εἶναι γιὰ ὅλους ἢ μόνον γιὰ τὶς μειονότητες οἱ ὁποῖοι κατὰ πλειοψηφία εἶναι οἰκονομικοὶ μετανάστες, ἐνῶ ἡ πλειοψηφία τῶν γηγενῶν εἶναι, ἔστω γιὰ παραδοσιακὸ λόγο, χριστιανική;

Ἐξ ἄλλου στὸ ἴδιο φύλλο τῆς ἐφημερίδας μὲ ἀφορμὴ δημοσίευμα τῆς βρετανικῆς ἐφημερίδας *GUARDIAN* γίνεται λόγος γιὰ ἓνα κλίμα θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας καὶ ὑψηλὰ ποσοστὰ ἀθεϊσμοῦ στὶς μεγάλες χώρες τῆς Δύσεως, Γαλλία καὶ Ἀγγλία, ἐνῶ στὶς ΗΠΑ τὸ ποσοστὸ τῶν πιστῶν εἶναι ὑψηλότερο.

Ὅλα αὐτὰ καὶ ὅσα συμβαίνουν καὶ στὸν τόπο μας σὲ μικρότερη κλίμακα, φέρνουν στὴν μνήμη, τὰ ὅσα κατὰ τρόπον προφητικὸ ἔχει γράψει ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης πρὸ τριάντα καὶ πλέον ἐτῶν στὸ διβλίο του: «Γιὰ μιά πορεία μὲ ἐπίγνωση» (σελ. 185):

«Μία βαρυχειμωνιά περνᾶμε τώρα ἀπὸ ἀπόψεως πίστεως. Γύρω - γύρω ψύχεται ἡ πίστη. Ἐνας χειμωνιάτικος Χριστιανισμὸς εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς μας. Καὶ πένθος κατα-

λαμβάνει τὸν πιστό, καθὼς νοιώθει αὐτὸ τὸ κρύο καὶ μόνη του παρηγοριὰ ἔχει τὸν μακαρισμὸ «μακάριοι οἱ πενθοῦντες» (Ματθ. ε' 4). Καὶ ἀπὸ τὸν Χριστιανὸ οἱ καιροὶ ζητοῦν νὰ στέκει παλληκαρίσια καὶ ἠρωϊκὰ στὴν τεθλιμμένη ὁδὸν μὲ τοὺς λίγους ἢ ἴσως - ἴσως μόνος του, ὄχι στὰ ἀλήθεια μόνος του, ἀλλὰ γιὰτὶ δὲν θὰ ξέρει ποιοὶ εἶναι οἱ ἄλλοι ὁμόπιστοί του, πού εἶναι καὶ πῶς μπορεῖ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μαζί τους. Αὐτοὶ οἱ λίγοι θὰ κρατήσουν τὸ δᾶρος καὶ θὰ ἔχουν τὴν εὐθύνη γιὰ νὰ κρατήσουν τὴν Κιβωτὸ μέσα στὸν κατακλυσμὸ, γιὰ νὰ κρατήσουν τὸ φῶς, ἔστω καὶ ἓνα κεράκι, πού θὰ διασπᾶσει τὰ σκότη καὶ θὰ δεῖξει τὸν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς στὸν ἄσωτο.

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔκανε λόγο γιὰ τὸ μικρὸ ποίμνιο. Γιὰτὶ ἡ χριστιανοσύνη στὶς ἡμέρες μας θὰ ἔχει μόνον «τὴν τεθλιμμένη ὁδὸν» καὶ θὰ εἶναι τὸ ποίμνιό της μικρό. Καὶ δὲν ξέρω - συνεχίζει ὁ Ἀλέξ. Τσιριντάνης - μήπως αὐριο ἡ Ἐκκλησία ἀναγκασθεῖ νὰ θυμηθεῖ τὸν πιὸ σκληρὸ ἀκόμη λόγο τοῦ Κυρίου: «πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς» (Λουκ. ιη' 8).

Αὐτὲς ὅμως οἱ θλιβερὲς διαπιστώσεις δὲν ὀδηγοῦν τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀλέξ. Τσιριντάνη στὴν ἀπαισιοδοξία καὶ τὴν ἀπογοήτευση. «Θὰ μὲ ρωτήσῃ κανεὶς ἂν ὄντως πιστεύω ὅτι ἡ γενεά μας πορεύεται πρὸς τὸν θάνατο. Ἐ, λοιπόν, ὄχι! Δὲν τὸ πιστεύω! Διότι ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα ἀπὸ τὴν Αἰωνιότητα. Ὅταν κατεβῆς τὸ τελευταῖο σκαλί, τότε ἀρχίζει ἡ ἀνοδικὴ πορεία. Τότε μιλάει ἡ αἰώνια διαλεκτικὴ καὶ ἀρχίζει ἡ ἐπιστροφή».

(«Γιὰ μιά πορεία μὲ ἐπίγνωση», σελ. 142).

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΕΣ

Ἐὰν ζοῦσε ὁ Γκαϊμπελς, ὑπουργὸς τῆς προπαγάνδας στὴν ναζιστικὴ Γερμανία, θὰ βαθμολογοῦσε μὲ ἄριστα τοὺς Σκοπιανοὺς ὡς τοὺς καλύτερους μαθητὲς του, οἱ ὁποῖοι ἐφαρμόζουν ἐπιμελῶς τὶς ἀρχές του, σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες ἡ ἐπίμονη ἐπανάληψη ἐνὸς ψέμματος ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ γίνῃ αὐτὸ πιστευτό. Μετὰ ἀπὸ δεκαετιῶν οἰκειοποίηση τοῦ ὀνόματος Μακεδονία γιὰ τὸ κρατίδιό τους,

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ἀπὸ τὶς πρώτες ἡμέρες τοῦ νέου χρόνου, βρισκόμαστε πάλι, ἐμπρὸς στὰ πολὺ καντὰ προβλήματα τῆς Παιδείας. Κύριο θέμα τῶν ἡμερῶν εἶναι, ἡ προσεχῆς ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος καὶ ἰδιαίτερα, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἄρθρου 16, ποῦ ἀναφέρεται στὴν τριτοβάθμια ἐκπαίδευση, ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἴδρυση, μὴ κρατικῶν (καὶ μὴ κερδοσκοπικῶν) πανεπιστημίων.

Ἄς δοῦμε πρώτα, τί λέει σχετικῶς, τὸ ἰσχύον Σύνταγμα (τοῦ 1975) στὸ ἄρθρο 16. Θὰ ἀναφερθοῦμε σὲ δύο παραγράφους του, ποῦ ἐνδιαφέρουν τὸ θέμα τῶν ἡμερῶν.

Στὴν παρ. 5: Ἡ ἀνώτατη ἐκπαίδευση παρέχεται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ ἰδρύματα ποῦ ἀποτελοῦν νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου μὲ πλήρη αὐτοδιοίκηση. Τὰ ἰδρύματα αὐτὰ τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ Κράτους, ἔχουν δικαίωμα νὰ ἐνισχύονται οικονομικὰ ἀπὸ αὐτὸ καὶ λειτουργοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς

νόμους ποῦ ἀφοροῦν τοὺς ὀργανισμοὺς τους. Συγχώνευση ἢ κατάτμηση ἀνώτατων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ κατὰ παρέκκλιση ἀπὸ κάθε ἀντίθετη διάταξη, ὅπως ὁ νόμος ὀρίζει.

Εἰδικὸς νόμος ὀρίζει ὅσα ἀφοροῦν τοὺς φοιτητικοὺς συλλόγους καὶ τὴ συμμετοχὴ τῶν σπουδαστῶν σ' αὐτούς. Στὴν παρ. 8 ἀναφέρεται: Νόμος ὀρίζει τὶς προϋποθέσεις καὶ τοὺς ὅρους χορήγησης ἀδείας γιὰ τὴν ἴδρυση καὶ λειτουργία ἐκπαιδευτηρίων ποῦ δὲν ἀνήκουν στὸ Κράτος, τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἐποπτεία ποῦ ἀσκεῖται πάνω σ' αὐτὰ καθὼς καὶ τὴν ὑπηρεσιακὴ κατάσταση τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τους.

Ἡ σύσταση ἀνώτατων σχολῶν ἀπὸ ιδιωτῶν ἀπαγορεύεται.

Ἐκτιμώντας, ἡ Κυβέρνηση, τὶς σημερινὲς συνθήκες ποῦ ἐπικρατοῦν διεθνῶς, τὶς υποχρεώσεις μας ἐναντὶ τῆς Ε. Ε., τὴ βελτίωση

χρησιμοποιοῦν πρόσφατα τὸ ὄνομα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου γιὰ νὰ ὀνοματοδοτήσουν σύγχρονα ἰδρύματα στὴν χώρα τους.

Καὶ ἐὰν αὐτὸ τὸ κάμουν μὲ τὴν γενικὴ ἐννοια ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶναι ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν, ἄρα καὶ τοῦ δικοῦ τους ἔθνους, τότε τὸ πρᾶγμα καλῶς ἔχει. Ἐὰν ὅμως θεωροῦν τὸν Παῦλο ὡς ἀπόστολο τῶν «Μακεδόνων» ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε ἀπὸ τοὺς Φιλίππους μέχρι τὴν Βέρροια καὶ ἔγραψε δύο ἐπιστολὲς πρὸς Θεσσαλονικεῖς στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, γιὰ τὴν ἀπευθύνετο σὲ ἑλληνικὸ πλῆρωμα τῆς πρώτης ἐκεῖ Ἐκκλησίας, τότε τοῦτο ἀποτελεῖ κραυγαλέα παραποίηση τῆς ιστορικῆς ἀλήθειας.

Ἐπρεπε νὰ μεσολαβήσουν ἐπτὰ καὶ πλέον μεταχριστιανικοὶ αἰῶνες γιὰ νὰ ὀλοκληρωθεῖ

ἡ κάθοδος καὶ ὁ ἐποικισμὸς τῶν Σλαύων στὴν Βαλκανικὴ χερσόνησο καὶ νὰ ἀποκτήσουν ἐκεῖ ρίζες. Καὶ στὴ συνέχεια δύο Ἑλληνες Θεσσαλονικεῖς ὁ Μεθόδιος καὶ ὁ Κύριλλος νὰ ἐπιτελέσουν τὸ μεγάλο ἱεραποστολικὸ ἔργο τοῦ φωτισμοῦ τῶν Σλαύων, νὰ μεταφράσουν τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὰ λειτουργικὰ βιβλία στὴ γλῶσσα τους.

Ὅμως ἡ ἄγνοια τῆς Ἱστορίας πολλῶν ὑπευθύνων προσώπων στοὺς διεθνεῖς ὀργανισμοὺς καὶ ἡ δικὴ μας πλημμελὴς ἀντίδραση σὲ αὐτὲς τὶς ἱστορικὲς ἀθαιρεσίες τῶν Σκοπιανῶν ἐδραιώνουν μίαν ψευδῆ εἰκόνα στὸν διεθνή χώρο σὲ βλάβη τῶν ἑθνικῶν μας συμφερόντων.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

των συνθηκῶν πρόσβασης για ἀνώτερες σπουδές τῶν ἐλλήνων καὶ τὴ δημιουργία πόλου ἔλξης για σπουδές πανεπιστημιακῆς ἀπὸ ἐνδιαφερόμενους ὑποψήφιους σπουδαστὲς ἄλλων χωρῶν, προβαίνει στὴν διακπεραΐωση τῶν διαδικασιῶν για τὴν ἀλλαγὴ τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Συντάγματος.

Τὸ γεγονός αὐτό, πυροδότησε κύμα ἀντιδράσεων καὶ ὀργανωμένων ἐκδηλώσεων ἀπὸ διάφορους συνδικαλιστικὸς φορεῖς καὶ πολιτικὰ κόμματα τῆς ἀριστερᾶς καὶ ὀπαδοῦς τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, οἱ ὁποῖοι κατέβηκαν στὸ πεζοδρόμιο μὲ τὰ γνωστὰ εἰς ὅλους μας συνθήματα καὶ ἐπεισόδια.

Τὸ ἄσχημο στὴν ὑπόθεση αὐτὴ εἶναι ὅτι, ἡ φωνασκοῦσα αὐτὴ μειοψηφία, ξεσηκώνει καὶ τὴ μαθητιῶσα νεολαία, ποντάροντας στὸν ἀυθορητισμὸ τῶν νέων αὐτῶν παιδιῶν, δημιουργώντας τους ψυχολογικὰ ἐρεθίσματα μὲ τὸ νὰ τοὺς περνοῦν συνθήματα λογικοφανῆ, περὶ δῆθεν καταπατήσεως τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν καὶ ἐλευθεριῶν στὴν Παιδεία, μὲ καταστροφικὰ ἀποτελέσματα για τὸ μέλλον τους. Ὁ ἀδιαμόρφωτος ἀκόμη, ψυχικὸς κόσμος τους, γεμίζει μὲ ὅ,τι σαθρό, εὐτελὲς καὶ γεμάτο ψεύδη περιεχόμενο, τὸ ὁποῖο συσσωρεύεται ἀθροιστικὰ μὲ τὶς ὅλο καὶ πιὸ συχνὰ ἀναστατώσεις στὸ χῶρο τῆς Παιδείας.

Τὰ ὀργανωμένα αὐτὰ «κέντρα» ἀντίδρασης, δρῖσκουν εὐκαιρία για συντονισμένη προσπάθεια, δημιουργίας δικτύων καὶ κινήματων μέσα στοὺς χώρους τῆς Παιδείας, στόχος ὁ ὁποῖος ἄλλωστε, ἦταν πάντοτε στὴν πρώτη γραμμὴ προτεραιοτήτων δράσης των. Δὲν ἔχει σημασία γι' αὐτοὺς ἡ ἐπιχειρηματολογία πὸν χρησιμοποιοῦν για νὰ ἐκφράσουν τὴν ἀντίθεσή τους, στὶς προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις στὴν Παιδεία, ἐφ' ὅσον, για ὅλα, προτείνουν τὴν ἄρνηση. Συσπειρώνουν τὴ νεολαία κοντὰ τους ὥστε αὐριο νὰ ἀποτελέσουν τοὺς πυρῆνες δράσης στὰ ΑΕΙ καὶ ΤΕΙ τῆς χώρας. Εἶναι, ἀλήθεια, πολὺ λυπηρό, οἱ νέοι μας νὰ διαμορφώνουν χαρακτήρες, χωρὶς, πολλὲς φορές, τὸν ἀπαραίτητο σεβασμὸ τῶν ἠθικῶν ἀξιών, χωρὶς πνευματικὸ ὑπόβαθρο καὶ χωρὶς τὸν ὀφειλόμενο σεβασμὸ

στοὺς θεσμούς. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἀνησυχεῖ τὴν κοινωνία μας καὶ τὴν πνευματικὴ ἡγεσία τῆς χώρας. Εἶναι νοσηρὴ κατάσταση νὰ ἀγωνίζεται κανεὶς για τὴν ὀπισθοδρόμηση καὶ ὄχι για τὴν πρόοδο. Εὐτυχῶς πού, τώρα πλέον, ἔχει ξεσηκωθεῖ καὶ ἡ ὑγιὲς πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου, ἡ ὁποία συντάσσεται μὲ τὶς προτεινόμενες, ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση, μεταρρυθμίσεις, ἀπαιτώντας μάλιστα ἐπίσπευση τοῦ χρόνου ἐπισημοποιήσεως των διὰ ψηφίσεως τοῦ σχετικῶν Νόμου, διότι τὸ κακὸ ἔχει παραγίνει.

Τελευταίως, εἶδαμε καὶ τὴ σχετικὴ διακήρυξη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Κάτι πὸν τὸ περιμέναμε, διότι ἔχει ἰδιαίτερη ἀξία ἡ γνώμη τῶν σοφῶν Ἀκαδημαϊκῶν μας. Στὴ διακήρυξη ἀναφέρονται τὰ διάφορα καντὰ θέματα τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας πὸν χρῆζουν ἀλλαγῶν καὶ τὰ ὁποῖα συνοψίζονται σὲ δέκα σημεία. Στὴ διακήρυξη τῆς Ἀκαδημίας, σημειώνεται ὅτι, οἱ προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις εἶναι πρὸς τὴν ὀρθὴ κατεύθυνση ἀλλὰ, δὲν ἐπαρκοῦν αὐτὲς μόνον.

Τὰ κυριώτερα σημεία στὰ ὁποῖα ἐστιάζεται ἡ διακήρυξη τῆς Ἀκαδημίας εἶναι, ἡ ἀδιάβλητη ἐκλογή ἀξίων μελῶν ΔΕΠ, ἡ ἀξιολόγηση τῶν μελῶν ΔΕΠ, τῶν ἐρευνητικῶν μονάδων καὶ τῶν Πανεπιστημίων, ὁ προσδιορισμὸς ὑποχρεωτικῶν χρόνων σπουδῶν, ὁ ἐπαναπροσδιορισμὸς τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἀσύλου, ἡ συμμετοχὴ τῶν φοιτητῶν στὴν ἐκλογή πανεπιστημιακῶν ὀργανῶν νὰ προσαρμωθεῖ μὲ τὰ ἰσχύοντα στὰ ΑΕΙ τῆς Ε. Ε. Ὡς πρὸς τὴν κατάταξη τῶν Πανεπιστημίων καὶ τῶν ΤΕΙ στὴν ἴδια στάθμη, ἡ Ἀκαδημία θεωρεῖ αὐτὸ ἀνεπίτρεπτο.

Φαίνεται πάντως ὅτι, τὸ 2007 θὰ εἶναι τὸ ἔτος τῆς Παιδείας. Εἶθε, οἱ ἀλλαγὲς καὶ οἱ μεταρρυθμίσεις πὸν θὰ δρομολογηθοῦν νὰ εἶναι πρὸς τὴ σωστὴ κατεύθυνση, ὥστε νὰ ἀρχίσει νὰ πνέει ἄνεμος ἀλλαγῆς πρὸς τὸ καλύτερον, σὲ ἕναν τόσο κρίσιμο τομέα για τὸ μέλλον τῆς χώρας μας.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΜΒΡΙΑΣ
Ὁμότιμος Καθηγητὴς Γεωπονικοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΘΕΪΣΜΟΥ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ!

Θά μπορούσε να ήταν μια κακόγουστη φάρσα. Συνήθως η αντιγραφή του παρελθόντος, ιδιαίτερα όταν αυτό είναι τραγικά αποτυχημένο, φαντάζει ως μια αποκρουστική καρικατούρα. Και όμως το φάντασμα του αθεϊσμού, που ήττήθηκε θεωρητικά και πρακτικά μέσα στον 20^ο αιώνα τον όποιο αίματοκύλισε, αναβίωσε δυναμικά μέσα στο 2006.

Πράγματι, την προηγούμενη χρονιά είδαμε στην Ευρώπη και την Αμερική μια επιστροφή του θεωρητικού αθεϊσμού, που εκφράζεται από διανοούμενους και πανεπιστημιακούς και αξιοποιεί πληθώρα μέσων για να επικοινωνήσει προς τη διεθνή και την τοπική κοινή γνώμη με τις ανανεωμένες θέσεις του. Άρθρα στον Τύπο, συνεντεύξεις σε τηλεοπτικά δίκτυα, διαδικτυακή παρουσία, πολλαπλές εκδόσεις βιβλίων, αλλά και διαλέξεις σε φημισμένους χώρους είναι μερικά μόνο από τα επικοινωνιακά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι σύγχρονοι αθεϊστές για την προβολή των θέσεών τους.

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Ώξφόρδης Ρίτσαρντ Ντόκινς, ο Αμερικανός φιλόσοφος και καθηγητής του Πανεπιστημίου Tufts της Βοστώνης Ντάνιελ Ντένιτ, ο Αμερικανός συγγραφέας Σάμ Χάρις και ο Γάλλος διανοούμενος Μισέλ Όνφρε είναι οι κύριοι εκφραστές του σύγχρονου αθεϊσμού, που δεν προσπαθεί απλά να αποδείξει ότι δεν υπάρχει Θεός, αλλά επιπλέον απαιτεί μηδενική άνοχη (δηλαδή κατάργηση;) των μονοθεϊστικών θρησκειών, που είναι, κατά την άποψή του, συνώνυμες του σκοταδισμού, της καταπίε-

σης και μιάς μεσαιωνικής αντιδραστικής κοσμοθεωρίας!

Αυτή η αντιδημοκρατική και φασιστική απαίτηση ξαναφέρει στο νου μας αποτυχημένες πρακτικές, που δοκιμάστηκαν πάνω στο πετσί του ταλαίπωρου ανθρώπου του 20ου αιώνα: τους δύο καταστροφικούς παγκόσμιους πολέμους, τις γενοκτονίες των μειονοτήτων, τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, τα σοβιετικά γκούλάγκ εξοχτώσεως, τα στρατοδικεία των νοτιοαμερικανικών δικτατοριών, τα περιβόητα κινεζικά λαϊκά δικαστήρια, τις διετναμέξικες, βορειοκορεάτικες και καμποτζιανές εκτελέσεις εκατομμυρίων άθωων, άκομη και τον δικό μας εμφύλιο σπαραγμό με τον ανταρτοπόλεμο στον όποιο η αντίθετη άποψη ισοδυναμούσε με θανατική καταδίκη άμεσα εκτελεστέα.

Και όμως είδαμε διεθνή και τοπικά μέσα ενημέρωσης να δίνουν βήμα παρουσίας, και όχι κριτικής ανάλυσης, των ακραίων θέσεων που εκφράζουν αυτοί οι επικίνδυνοι για την ανθρωπότητα «έπιστήμονες και διανοούμενοι». Ποιά δημοκρατική συνείδηση μπορεί να άσπαστεί τις κινδυνολογικές θέσεις του Σάμ Χάρις που ζητά τη λήψη μέτρων, γιατί «οι μονοθεϊστικές θρησκείες θα οδηγήσουν την ανθρωπότητα σε μια θάλασσα αίματος» και γιατί «η θρησκευτική μετριοπάθεια άποτελεί προθάλαμο του θρησκευτικού εξτρεμισμού»;

Σίγουρα ο φανατισμός και η μισαλλοδοξία, όπου κι άν φωλιάζουν, άποτελούν δυναμίτιδα στα θεμέλια του παγκόσμιου και κάθε εθνικού πολιτισμού. Άλλά και κάθε άπάνθρωπη αθεϊστική θεωρία, που επιδιώκει μια νεοταξική παγκόσμια δικτατορία

κατὰ τῶν θρησκειῶν, εἶναι ἐξίσου καταδικαστέα. Καὶ νὰ σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι οἱ σύγχρονοι ἀθεϊστές ἐπέλεξαν γιὰ τὸν ἑαυτό τους τὸ ἐπίθετο *bright* (ἐξυπνος, φωτεινός) γιὰ νὰ διαφοροποιηθοῦν ἀπὸ τὸ θλιβερὸ παρελθόν τους.

Ἐντυπωσιακὸ πάντως εἶναι ὅτι αὐτὰ τὰ μέσα ἐνημέρωσης ποὺ δίνουν βῆμα γιὰ τὴν προβολὴ ἀθεϊστικῶν θεωριῶν ποὺ δοκιμάστηκαν πρακτικὰ καὶ ἀπέτυχαν μὲ ἀνυπολόγιστο ἀνθρώπινο κόστος, δὲν ἀσχολοῦνται καθόλου μὲ τὸ διωγμὸ ποὺ ὑφίστανται σήμερα ἑκατομμύρια χριστιανοὶ σὲ ὅλο τὸν κόσμο.

Σύμφωνα μὲ τὸ Ἴδρυμα «Ἄνοικτες Θύρες», σὲ 50 χώρες, ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες καὶ ἡ Τουρκία, οἱ θρησκευτικὲς ἐλευθερίες τῶν χριστιανῶν εἶναι ἀνύπαρκτες ἕως περιορισμένες. Βόρειος Κορέα, Σαουδικὴ Ἀραβία, Ἰράν, Σομαλία, Μαλδίδες, Μπουτάν, Βιετνάμ, Ὑεμένη, Λάος καὶ Κίνα εἶναι ἡ πρώτη δεκάδα τῶν χωρῶν ποὺ διώκουν τὸν Χριστιανισμὸ μὲ φυλακίσεις, ἀνακρίσεις, βασανιστήρια, ἀκρωτηριασμούς, ἀκόμη καὶ ἐκτελέσεις τῶν χριστιανῶν!

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐφαρμοσμένο πρακτικὸ καὶ ἀποκρουστικὸ πρόσωπο τοῦ σύγχρονου ἀθεϊσμοῦ, τὸ ὁποῖο κανεὶς σοβαρὸς πνευματικὸς ἄνθρωπος δὲν θέλει νὰ βιώσει. Στοιχὸν σύγχρονους ἀθεϊστές τῶν σαλονιῶν τῆς Δύσεως ἀπαντᾶμε μὲ τοὺς στίχους τοῦ ποιητῆ: «εἶδαμε, πάθαμε, μάθαμε, ξέρομε τώρα!».

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΝΕΑ ΜΟΡΦΗ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ὁ συγγραφεὺς Νίκος Δήμου στὴν Καθημερινὴ τῆς 31.12.2006 μὲ ἓνα εὐληπτο κείμενό του μᾶς εἰσάγει σὲ μία νέα μορφή εἰδησεογραφίας καὶ δημοσιογραφίας τὰ *blogs*. Ἀντιγράφουμε χαρακτηριστικὲς παραγράφους: «ἡ λέξη εἶναι σύντμηση δύο ἄλλων: *web logs*: δικτυακὰ ἡμερολόγια. Εἶναι ἡ δυνατότητα κάθε δικτυωμένου ἀνθρώπου νὰ γράφει ἓνα κείμενο καὶ νὰ τὸ

παρουσιάζει τὸ Διαδίκτυο... Ἡ φιλοξενία παρέχεται δωρεὰν καθὼς καὶ τὸ λογισμικό. Ἐσεῖς δὲν ἔχετε παρὰ νὰ ἐτοιμάσετε τὸ ὑλικὸ καὶ νὰ τὸ ἀνεβάσετε μὲ ἓνα κλικ. Ἀναγνώστες σας δυνητικὰ ὅλοι ὅσοι ἔχουν δικτυωμένους ὑπολογιστές καὶ γνωρίζουν τὴ γλῶσσα στὴν ὁποία γράφετε. Καὶ τὸ πιὸ σημαντικό: οἱ ἀναγνώστες σχολιάζουν καὶ τὰ σχόλια δημοσιεύονται κάτω ἀπὸ τὸ κείμενο... Μερικὰ εἶναι πραγματικὰ ἡμερολόγια, προσωπικὲς βιωματικὲς καταγραφές. Ὅμως τὰ περισσότερα εἶναι θεματικὰ, ἀνάλογα μὲ τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ δημιουργοῦ τους. Ἔτσι ὑπάρχουν δημοσιογραφικά, ἐρευνητικὰ, καλλιτεχνικὰ, ἀθλητικὰ, φιλοσοφικά, γαστρονομικά, πολιτικά, λογοτεχνικά, τεχνοκριτικά - κι ὅ,τι ἄλλο μπορεῖτε νὰ φανταστεῖτε. Δὲν θὰ βρεῖτε στὸν κόσμο δύο ἴδια *blogs* - ὅπως δὲν ὑπάρχουν δύο ἴδιοι ἄνθρωποι». Κατὰ τὸ δημοσίευμα τὰ *blogs*, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν στὸ διαδίκτυο ἀνέρχονται σὲ 55.000.000 καὶ ἀπὸ αὐτὰ 4.000 ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα.

Τὰ δικτυακὰ ἡμερολόγια χαρακτηρίζονται ὡς «λαϊκὴ δημοσιογραφία» καὶ ἐναλλακτικὴ πηγὴ ἐνημερώσεως, γιατί ὁ κάθε χρήστης τοῦ διαδικτύου εἶναι ἓνας ἐν δυνάμει δημοσιογράφος. Σκέψεις, φωτογραφίες, σχόλια, προβάλλονται καὶ κοινολογοῦνται μὲ ἀστραλιαία ταχύτητα σὲ ὁλόκληρο τὸν πλανήτη μας. Τὴν πηγὴ αὐτὴ ἐνημερώσεως τὴν ἀξιοποιοῦν ἤδη πολιτικοὶ ἡγέτες ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμο. Βεβαίως σὲ κάποιες χώρες ἢ πρόσθαισις στὸ διαδίκτυο δὲν εἶναι ἐλευθέρω: ὑπάρχει κρατικὸς ἔλεγχος καὶ λογοκρισία κάποιων ἱστοσελίδων. Καὶ ἐκεῖ, ὅμως, οἱ *bloggers* αὐξάνονται καὶ ἀποτελοῦν μία ἀντιπολίτευσις στὰ ὀλοκληρωτικὰ ἢ ἀνελεύθερα καθεστῶτα τῶν χωρῶν τους.

Ὁ ὄγκος τῶν πληροφοριῶν καὶ τῶν σχολίων, τὰ ὁποῖα διοχετεύονται στὸ διαδίκτυο, εἶναι ἀφάνταστος γιὰ τὸν μέσο ἄνθρωπο. Ἐπὶ παραδείγματι, στὴν Κίνα «τουλάχιστον 30.000 κρατικοὶ ὑπάλληλοι, μὲ εἰδικότητα στὴν ἀνίχνευση καὶ τὸν ἐντοπισμὸ ἀκατάλληλων ἢ ἐπικίνδυνων γιὰ τὴν

χώρα, κειμένων, δραστηριοποιούνται καθημερινά» (Έθνος 26.11.2006). Αυτό φανερώσει το μέγεθος του φαινομένου. Το ζήτημα, όμως, είναι εάν μπορεί ο σύγχρονος άνθρωπος να διαχειριστή όλο αυτό το πλήθος των πληροφοριών. Υπάρχει μία σύγχυση σε πολλούς ανθρώπους μεταξύ γνώσεων και πληροφοριών. Οι πληροφορίες δεν καθίστανται αυτόματες γνώσεις για ένα έκαστο άνθρωπο. Χρειάζεται ο δεχόμενος την πληροφορία να την επεξεργαστή και να την εντάξει σε ένα πλαίσιο προηγούμενων γνώσεων. Το δυστύχημα είναι ότι το δυτικό εκπαιδευτικό σύστημα, με την στροφή του στις λεγόμενες χρησιμικές και άποδοτικές γνώσεις, δεν προσφέρει στον αύριανό πολίτη κριτήρια και μεθόδους οργάνωσης ενός τόσο μεγάλου αριθμού πληροφοριών. Το ίδιο συνεχίζεται και από τα μέσα ενημερώσεως (κυρίως από την τηλεόραση), τα όποια προσεγγίζουν τις ειδήσεις επιφανειακά και ιδιοτελώς, χωρίς να υπεισέρχονται στην ανάλυση των αιτιών, οι όποιες παρήγαγαν τα συγκεκριμένα γεγονότα. Στο τέλος, ο δέκτης τόσων μηνυμάτων, παραμένει το ίδιο άμαθής, παρά την υπερπροσφορά πληροφοριών και ενημερώσεως. Ίσως, να υπάρχει στην φύση του ανθρώπου κάποιο όριο, πέραν του όποιου να μην μπορεί να διαχειριστή ο έγκεφαλός του κάποιες πληροφορίες και τα έρεθίσματα εκ του περιβάλλοντος.

Ένα δεύτερο άρνητικό στοιχείο αυτών των νέων μορφών ενημερώσεως είναι ότι δεν υπάρχει κάποιος (στοιχειώδης έστω) έλεγχος της ορθότητας των στοιχείων και των πληροφοριών, οι όποιες παρουσιάζονται. Έκαστος μπορεί να δημοσιεύει άνεξέλεκτα το ότιδήποτε, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να τηρή κάποιον νόμο ή κώδικα δεοντολογίας. Βεβαίως θα αντίληψη κάποιος, ότι και τα παραδοσιακά μέσα ενημερώσεως πολλάκις περιπίπτουν σε όλοισθήματα ψευ-

δών και κατασκευασμένων ειδήσεων. Αυτό, όμως, γίνεται με τον έλλοχεύοντα κίνδυνο να αποκαλυφθούν και να πληρώσουν τις συνέπειες (οικονομικές και ποινικές). Κάτι ανάλογο δεν συμβαίνει στα blogs, άφου οι δημιουργοί τους κρύβονται πίσω άπό ψευδώνυμα και ή άνευρεσίς τους είναι μερικές φορές πολύ δύσκολος.

Ένα σημείο άκόμη, το όποιο μάς προβληματίζει είναι το στυλ πολλών άπό τα κείμενα των διαδικτυακών ήμερολογίων. Τα κείμενα καταγράφονται ως φωνακτές σκέψεις, συχνά χωρίς τους περιορισμούς, τους όποιους άπαιτεί ή δημοσίευσίς τους σε ένα έντυπο. Το ύφος τους χαρακτηρίζεται άπό άμεσότητα, ευθύτητα και ειλικρίνεια, άλλά ένιστε και άπό έλλειψη συγκροτημένου λόγου, άπουσία έπιχειρημάτων και τεκμηριώσεως και συχνά άπό χρήσι των βωμολοχιών του προφορικού λόγου (ως «έλευθερία έκφράσεως»).

Τά δικτυακά ήμερολόγια έδημιουργήθησαν ως τόπος έκφράσεως των σκέψεων και των συναισθημάτων κάποιων ανθρώπων, πίσω άπό την ασφάλεια της άνωνυμίας. Μπορεί να ανακαλύψη κάποιος, άνάμεσα στην πληθώρα των γραφομένων και κάποιες άξιόλογες σκέψεις. Σίγουρα παίρνει μία ιδέα για το πώς σκέπτονται και έκφράζονται κάποιοι συνάνθρωποί μας. Μπορεί, τέλος, να παρέμβη με κάποιο κείμενό του διαφωτίζων και προσανατολίζων τους άναγνώστες του προς άνώτερα ιδανικά και πανανθρώπινες άξίες, καθώς και προς την Παράδοσι του Γένους μας. Έπειδή στον χώρο της Έκκλησίας έχουν ήδη άρχισει να χρησιμοποιούνται οι δυνατότητες του διαδικτύου για πομπαντικούς και ιεραποστολικούς σκοπούς, γι' αυτό φαίνεται πως ή μαρτυρία των πιστών χριστιανών στο άμεσο μέλλον θα γίνεται και μέσω αυτών των νέων τρόπων έπικοινωνίας, πληροφορησεως και διαλόγου.

ΙΩ. Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΝΔΕΙΑ

Κύριε Διευθυντά,

Σχετικά με την πρόσφατη παρεμπόδιση και διακοπή της θείας Λειτουργίας στο παρεκκλήσιο των Τριών Ίεραρχών της Πολυτεχνειούπολης, που επιχειρήθηκε από 15μελή ομάδα εξαλλων άριστεριστών -άντιεξουσιαστών φοιτητών του Ε.-Μ.Π. με προμελετημένα προσβλητικά γραπτά και έκκωφαντικά συνθήματα, θα ήθελα να κάνω τις παρακάτω, μόνο, διαπιστώσεις, μιάς και η απόπειρά τους αυτή έχει ήδη καταδικαστεί από το πανελλήνιο, όχι μόνο ως βέβηλη πράξη, αλλά και ως όξύμωρα αντιδημοκρατική μέσα στο άσυλο ιδεών της Πολυτεχνειούπολης.

Τά συνθήματα που έκστόμιζαν οι νέοι αυτοί κατέδειχναν μεταξύ των άλλων και θλιβερή πολιτιστική ένδεια, αν τουλάχιστον, δεν αποδώσουμε σ' αυτούς μαζική έθελουφλία. Άγνοούσαν, προφανώς, ότι οι τρεις μεγάλοι ιεράρχες, που έτιμῶντο εκείνη την ώρα μέσα στο ναό, δεν δίστασαν με άψήφιση και της ζωής τους να ελέγξουν την αυτοκρατορική ή άλλη, τότε, έξουσία και αυθαιρεσία, ότι είχαν βαθύτατη έλληνιστική παιδεία, έντυπωσιακή γνώση της επιστήμης της εποχής τους, και ότι το κοινωνικό, παιδαγωγικό και ανθρωπιστικό έργο τους έμεινε στην ιστορία!

Παράλληλα, οι ταραξίες πιπίλιζαν και κάποια γνωστά αντιθησκευτικά ή αντιχριστιανικά συνθήματα «έμπνευσμένα» από τη δῆθεν αντίθεση ή σύγκρουση της πίστης με την επιστήμη. Θύμισαν άναχρο-

νιστικά, την άθειστική προπαγάνδα της περιόδου του μεσοπολέμου και έξης, την όποία φαίνεται να συνεχίζουν ακόμα κάποιοι. Τά ψεύδη της προπαγάνδας αυτής άνασκεύασε ή ευρύτατης άπήχησης και έπιστημονικής φύσεως «Διακήρυξεις» της Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων τά Χριστούγεννα του 1946, ή «Δήλωσις» 222 διακεκριμένων Έλλήνων έπιστημόνων, λογοτεχνών και καλλιτεχνών, τά πολύαριθμα σχετικά άρθρα του περιοδικού «Άκτίνες», αλλά και τό συναρπαστικό βιβλίο «Η έπιστήμη όμιλεί», Έκδόσεις «Ζωή» (1947). Σε αυτά (και σε νεώτερες εκδόσεις του τελευταίου) όπου ο άναγνώστης διαβάξει έκκληκτος τις θετικές απαντήσεις για την πίστη τους, τις όποιες έστειλαν για τή «Δήλωση» που έλαβαν, οι πλέον διακεκριμένοι έπιστήμονες του 20ού αιώνα: Plank, Einstein, Millikan, Louis de Broglie, A. Compton, Heisenberg, Schrödinger, κ.λπ., κ.λπ., άναφέροντας μόνο μερικά από τά Nobel Φυσικής!

Άς ευχηθούμε οι νέοι μας αυτοί να άναλογιστούν τις πράξεις τους, να άναζητήσουν να μάθουν περισσότερο για τους άνοιχτους όρίζοντες και την οικουμενικότητα των Τριών Ίεραρχών και της Όρθοδοξίας, και για τή συμπληρωματικότητα, και όχι αντίθεση, της χριστιανικής πίστης και της επιστήμης.

ΗΛΙΑΣ Κ. ΚΑΤΣΟΥΦΗΣ

Μέλος της Έπιτροπής Μέρμνας
του Ι. Ναού της Πολυτεχνειούπολης
Άναπλ. Καθηγητής Τομέα Φυσικής Ε.Μ.Π.

Μὲ ιδιαίτερη συγκίνηση καὶ ἐνδιαφέρον ἐδιάβασα εἰς τὸ τεύχος τοῦ Ὀκτωβρίου 2006 τῶν «Ἀκτίνων» τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Χρήστου Κακούρη, ἀφορμὴν τῆς ὁποίας ἀπετέλεσε -ὅπως γράφει ὁ κ. Κακούρης- σχετικὸ βιβλίον τοῦ δημοσιογράφου κ. Στέλιου Κούλογλου καὶ ἡ πρὸς τοῦτον ἀπευθυνθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ ἐπιστολογράφου σας. Μὲ τὶς λίγες γραμμὲς τοῦ κ. Κακούρη «ἐξύπνησε» μέσα μας ἡρωϊκὲς μνήμες καὶ ἀγωνιστικὲς ἡμέρες στὴν μάχη κατὰ τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἀρνήσεως, ποῦ πράγματι ὅπως γράφει ἐσημάδεψαν τὴν ἐφηβεία καὶ νεότητά μας!

Τὶς ἡρωϊκὲς ἐκείνες ἐποχές, ποῦ ὁ τίμος καὶ συνεπὴς ἀγώνας τοῦ στρατοπέδου τοῦ Πνεύματος (τῆς Πίστεως) κατὰ τοῦ ἀθέου ὕλισμοῦ - κομμουνισμοῦ, ὑπὸ τὴν ἐμπνευσμένη ἡγεσία τοῦ ἀείμνηστου Διδασκάλου μας Ἄλ. Τσιριντάνη, ἀνάγκασε τὸν κομμουνιστὴ ἡγέτη Ν. Ζαχαριάδη νὰ ἀποκαλέσει «Μωρὲς Παρθένους» τοὺς διανοητὰς τῆς παρατάξεώς του, ποῦ δὲν ἐπρόλαβαν καὶ δὲν ἐμπόδισαν τὴν ἐπιτυχημένη κυκλοφορία τῆς Διακηρύξεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων! Συμφωνώντας ἀπόλυτα μὲ τὶς σκέψεις καὶ εἰσηγήσεις τοῦ κ. Κακούρη, παρακαλῶ καὶ ἐγὼ σὰν τακτικὸς ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίνων» νὰ προγραμματίσετε τὴν ἔστω περιοδικῶς ἀναδημοσίευση τῶν ἄρθρων γραμμῆς τοῦ ἀείμνηστου Καθηγητοῦ μας. Νὰ εἴστε βέβαιος, ὅτι ὄχι μόνον τοὺς παλαιότερους ἀλλὰ καὶ τὴν νέα γεννὰ τῆς Πατρίδος μας θὰ βοηθήσουν καὶ θὰ διεγείρουν τὸ ἀγωνιστικὸ φρόνημα στοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μας, μιὰ καὶ ὁ ἀγώνας κατὰ τοῦ ἀθέου ὕλισμοῦ συνεχίζεται, ἀφοῦ οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ τῆς σήμερον ἔχουν «σηκώσει κεφάλι» καὶ ἀπειλοῦν τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, βοηθοῦντος καὶ τοῦ «ὕλισμοῦ τῆς πρᾶξεως»...

Διατελῶ μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς
ΦΙΛΟΛΑΟΣ ΔΗΜ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Μὲ χαρὰ καὶ ἐνδιαφέρον διάβασα τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀγαπητοῦ καὶ σεβασμοῦ μας κυρίου Χρ. Κακούρη («Ἀκτίνες» 10.06), ποῦ τὸν γνωρίσαμε ὡς ὑπεύθυνον τῶν νέων στὸ «Ἑλληνικὸ Φῶς» καὶ συνεργαστήκαμε μαζί του σὲ ἀτμόσφαιρα γνήσια χριστιανικῆ - ἐνθουσιαστικῆς, ἐμπρακτῆς ἀγάπης καὶ χαρᾶς -, στοὺς Κύκλους, στοὺς «Φάρους», στὴν ψυχαγωγία τῶν παιδιῶν καὶ τοὺς Παιδικὸς Συνεταιρισμοὺς, στὶς Ἐκδρομὲς, στὴν Κατασκήνωση, στὰ βραδινὰ τῶν «Ἀκτίνων», καὶ τὶς συνεργασίες διεκπεραίωσης, ἀνανέωσης καὶ ἐγγραφῆς νέων συνδρομητῶν τῶν «Ἀκτίνων».

Βέβαια ὁ κ. Κακούρης μένει στὰ περίφημα ἄρθρα γραμμῆς τοῦ Καθηγητῆ Ἄλ. Τσιριντάνη στὶς «Ἀκτίνες», τὴν φώτιση καὶ ἐμπνευση ἀπὸ αὐτά, τὴν ἀξιοποίησή τους, μὲ ἀναδημοσίευσή τους στὸ Περιοδικὸ γιὰ τοὺς σημερινούς νέους. Νὰ τοὺς βοηθήσουν στὴ σύγχρονη μάχη τῶν Ἰδεῶν μεταξύ πνεύματος καὶ ὕλης.

Ἡ μάχη αὐτὴ ἔχει μετατεθεῖ ἀπὸ τὶς Ἰδέες στὴν Πράξη -κυρίως-, ἀπὸ τὸ θεωρητικὸ, μεταφυσικὸ πεδίο στὸ πρακτικὸ, τῆς ἐφαρμογῆς -συχνὰ μέσω τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν Μ. Ε. Σὲ τομεῖς καίριους Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ, Τέχνης καὶ Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρώπου, Δικαιοσύνης καὶ διεκδικήσεων, κοινωνίας καὶ ἐργασίας, ἐθνικὸς καὶ υπερεθνικὸς ἢ θρησκευτικὸς καὶ οἰκονομικὸς.

Ἡ σύγχρονη ἄρνηση ἔχει σύμμαχο ἰσχυρὸ ἢ, καλύτερα, ἐμφράζεται μὲ ἓνα «πολιτισμὸ» τεχνοκρατίας, μαζοποίησης, εὐδαιμονισμοῦ, εἰκονολατρίας, λαϊκισμοῦ, *μη-παιδείας*... Πρόκειται γιὰ τὸν χυδαῖο ὕλισμό, ποῦ δὲν ἀφήνει, λές, τίποτα ν' ἀνθίσει, καμίαν ἐλπίδα νὰ φανεῖ...

Κι ὅμως «Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πὼς αὐξάνει»... μέσα ἀπὸ τὴ λάσπη(!), ἡ φωνὴ Του μᾶς φωτίζει τὸ νοῦ. Κι ὁ ποιητὴς μᾶς θυμίζει ὅτι «Τὸ πιὸ κάτω σκαλί στοῦ κακοῦ τὴ σκάλα ὁδηγεῖ στὴν

ανάβαση!» - Παλαμάς.

Κι ὁ Καθηγητής: «Χριστιανισμός που δέν γίνεται Πολιτισμός εἶναι ἀνύπαρκτος!».

Καὶ πάλι ὁ Ἰησοῦς: «**Θεάσασθε τας χώρας ὅτι λευκαὶ εἰσὶ πρὸς θερισμόν ἤδη**, μᾶς παραπέμπει σὲ ἀνοικτὸ ἀγώνα - «ἐπὶ τὰ ἔθνη» μὲ κάθε σύγχρονη ἔννοια καὶ μεταφορά.

Πρόκειται γιὰ τὴν «**Ἀνοικτὴ κοινωνία**» -τοῦ κριτικῆς ρεαλισμοῦ- τὴν καλπάζουσα τεχνολογία, -τὴν τηλεόραση, τὸ *Internet*, τὴν βιοτεχνολογία-, τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσι, τὴν ὅποια Παγκοσμιοποίηση, τὴ γενικευμένη διαπλοκὴ καί, πρὸ παντός, τὴ σύγχρονη θρησκεία, τὴ λατρεία τοῦ «χρυσοῦ μόσχου» τῆς σκοπιμότητος - ὅπως τὸ ἐπέσημανε ὁ Καθηγητής ἀπὸ τὸ 1960 ἤδη καὶ τὴ ζοῦμε συνεχῶς ἀπὸ τότε, ὅσοι δὲν προσήλαμε προσκνητὲς τῆς νέας αὐτῆς θρησκείας.

Πολύτιμη ἢ Κοσμοθεωρία, Ἔργο ζωῆς τοῦ Καθηγητῆ. Πλὴν ὅμως σὲ ποιά μορφή θὰ προσφερθεῖ σήμερα, τὸ 2006, σὲ ποιούς

νέους, καὶ ἀκόμη ποιοὶ στόχοι, ποιά στρατηγική, ποιά τακτικὴ θ' ἀνοίξει τὸ δρόμο γιὰ τὸν Ἀγώνα τὸν Καλὸ - τῆς ἐφαρμογῆς;! Δρόμο στὸν ὅποιο θὰ συμπορευθοῦν ὅλοι οἱ πιστοί, μὲ τὸν ἴδιο Ἀρχηγό;!...

Ποιὸς ἀλήθεια Χρῆστος Κακούρης θὰ πεῖ - καὶ μὲ τὴ ζωὴ του! - στοὺς σημερινούς πιστοὺς «**ἂν ὁ Χριστιανισμός σας δέν σᾶς κοστίζει, δέν εἶναι γνήσιος!**»

Ἄς ἐλπίσουμε νὰ ὑπάρχει τέτοιου εἶδους πιστὸς καὶ νὰ ὀδηγήσει τοὺς νέους χριστιανούς «**στὸ δρόμο τῆς μελέτης, τῆς καρδιάς καὶ τῆς θυσίας!**» γιὰτὶ «**ἡ ἀγάπη δέν εἶναι γνήσια ὅταν προχειρολογεῖ!**»- ὅπως τὸ εἶχε ὀρίσει ὁ ἀείμνηστος Ταιριντάνης. Καὶ οἱ Ἰδέες, ἡ Θεωρία καλὴ καὶ πρώτη, χωρὶς τὸν Ἀγώνα ὅμως, τὸ μετασχηματιστὴ αὐτὸ τῶν Ἰδεῶν σὲ Πράξη, οὐδὲν ὠφελοῦνται.

Μὲ τιμὴ

Π. ΡΟΖΑΚΗΣ

Ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίνων»
ἀπὸ τὸ 1946

«**AKTINES**». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτῆτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντής Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἰατριδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήναι. Τιμὴ τεύχους € 1,20. Ἐτησίᾳ συνδρομῆ, ἐσωτερικοῦ € 12, ἐξωτερικοῦ € 30. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνη κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δέν επιστρέφονται. Ἀναγγελίαι ἐντύπων ἐν γένει καὶ βιβλιοκρισίαι δέν δημοσιεύονται. **ΚΩΔΙΚΟΣ: 1692.**

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήναι, Φεβρουάριος 2007

«ΑΚΤΙΝΕΣ»

Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Έπιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Άπο τίς έκδόσεις «Η Δαμασκός»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗ

ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Χρύσανθος ό από Τραπεζούντος
'Ο Κύπρου Μακάριος Β'
'Ο Κασσανδρείας Ειρηναίος
'Ιωακείμ Γ' Οικουμενικός Πατριάρχης

Ε. Ν. ΜΟΣΧΟΥ

ΤΟΜΑΣ ΣΤΕΡΝΣ ΕΛΙΟΤ

Τό άληθινό του πρόσωπο και
ό συμβολισμός τοῦ έργου του

ΔΗΜ. Α. ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

Δρος Ποινικῶν έπιστημῶν

Έπιτίμου Δικηγόρου

ΘΕΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»

Καρύτη 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210 32 21 283